

บทที่ 3

การสลักหลังห้ามโอน ตามมาตรา 923

3.1 ข้อความคิด

สิทธิเรียกร้องโดยทั่วไปย่อมโอนกันได้ เว้นแต่โดยสภาพแห่งสิทธินั้นเองจะไม่เปิดช่องให้โอนกันได้ หรือเข้าช้อยกเว้นการห้ามโอนตามกฎหมาย¹ ตัวเงินเป็นสิทธิเรียกร้องอันเกิดจากหนี้ประเภทหนึ่ง กล่าวคือ การออกหรือโอนตัวเงินมีเหตุมาจากมูลหนี้เดิม ซึ่งอาจแบ่งได้ 2 ประการ² คือ

1. การออกหรือโอนเพื่อเป็นการชำระหนี้มูลหนี้เดิมโดยแท้ กล่าวคือ ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ในมูลหนี้เดิม และแทนที่จะชำระด้วยเงินสดก็ชำระด้วยตัวเงินแทน เช่น ก. ซื้อสินค้าจาก ข. โดยแทนที่ ข. จะชำระราคาด้วยเงินสดก็ชำระหนี้ด้วยตัวเงิน ดังนี้ ก. มีความผูกพันกับ ข. อยู่สองมูลหนี้ คือ มูลหนี้ตามสัญญาซื้อขาย และมูลหนี้ตามตัวเงิน

2. การออกหรือโอนเพื่อเป็นการหาประโยชน์จากตัวเงินซึ่งเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ไม่ได้ออกเพื่อชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิมโดยแท้ แต่ออกหรือโอนไปเนื่องจากตัวเงินเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ในกรณีนี้จะมีมูลหนี้ 2 มูลหนี้ คือ มูลหนี้เดิมที่เป็นเหตุแห่งการออกหรือโอนตัวเงิน และมูลหนี้ตัวเงิน เช่น ก. ออกตัวแล้วนำไปขายลดให้กับ ข. ดังนี้ ก. มีความผูกพันต่อ ข. สองมูลหนี้ ได้แก่ มูลหนี้ตามสัญญาขายลดตัวเงิน และมูลหนี้ตัวเงิน เป็นต้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 2603/2534 มูลหนี้เดิมระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 คือหนี้ตามสัญญาขายลดตัวสัญญาใช้เงินที่จำเลยที่ 1 ได้ทำไว้กับโจทก์ โดยมีจำเลยที่ 2 เป็นผู้ค้ำประกัน และยอมรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม จำเลยที่ 1 ได้ชำระหนี้ดังกล่าวด้วยเช็คดังนี้ มูลหนี้ตามสัญญาขายลดตัวสัญญาใช้เงินจะระงับสิ้นไปก็ต่อเมื่อได้มีการชำระเงินตามเช็คนั้นแล้ว ตาม ป.พ.พ. มาตรา 321

---

¹ มาตรา 303 “สิทธิเรียกร้องนั้นท่านว่าจะพึงโอนกันได้ เว้นแต่สภาพแห่งสิทธินั้นเองจะไม่เปิดช่องให้โอนกันได้”

มาตรา 304 “สิทธิเรียกร้องเช่นใด ตามกฎหมายศาลจะสั่งยึดไม่ได้ สิทธิเรียกร้องเช่นนั้นท่านว่าจะโอนกันหาได้ไม่”

² สหธน รัตนไพจิตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), น.38-41.

วรรคสาม ปรากฏว่าเมื่อเช็คถึงกำหนด โฉงก์นำไปเรียกเก็บเงินตามเช็ค แต่ธนาคารตามเช็ค ปฏิเสธการจ่ายเงิน ฉะนั้น มูลหนี้เดิมตามสัญญาขายลดตัวสัญญาใช้เงินที่จำเลยที่ 1 ได้ทำไว้กับ โฉงก์จึงยังไม่ระงับ โฉงก์จึงฟ้องขอให้จำเลยที่ 1 รับผิดชอบตามมูลหนี้เดิมและให้จำเลยที่ 2 ในฐานะ ผู้ค้าประกันให้รับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมได้

เนื่องจากตัวเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือ ซึ่งธรรมชาติของตราสารเปลี่ยนมือนั้น ต้องการความสะดวกในการโอนและคุ้มครองผู้รับโอนที่สุจริต ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้ตัวเงิน นั้นสามารถโอนได้ด้วยการส่งมอบภรณ์ตัวผู้ถือ หรือสลักหลังและส่งมอบภรณ์ตัวระบุชื่อ ผลของการโอนนั้นผู้รับโอนที่สุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน ตามมาตรา 312, 313, 905 วรรคสอง วรรคสาม และ มาตรา 916

บทคุ้มครองผู้รับโอนที่สุจริตเป็นข้อยกเว้นหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน กล่าวคือ³

1. โดยปกติการโอนสิทธิเรียกร้อง หากลูกหนี้มีข้อต่อสู้ผู้โอนอย่างไร ลูกหนี้สามารถ ยกข้อต่อสู้นั้นต่อสู้ผู้รับโอนได้ ตามมาตรา 308 แต่ในเรื่องตัวเงิน เมื่อได้โอนตัวเงินให้แก่ผู้ทรงโดย ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้ระหว่างตนกับผู้โอน หรือกับผู้ทรงคนก่อนขึ้นต่อสู้ผู้ทรง ไม่ได้ เว้นแต่การโอนจะมีขึ้นด้วยการคบคิดกันฉ้อฉล ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 916

“บุคคลทั้งหลายผู้ถูกฟ้องในมูลตัวแลกเงินหาอาจจะต่อสู้ผู้ทรงด้วยข้อต่อสู้อันอาศัย ความเกี่ยวพันกันเฉพาะบุคคลระหว่างตนกับผู้ส่งจ่ายหรือกับผู้ทรงคนก่อน ๆ นั้นได้ไม่ เว้นแต่การ โอนจะได้มีขึ้นด้วยคบคิดกันฉ้อฉล”

2. โดยปกติในเรื่องกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่ง ทรัพย์สินของตนจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ได้ตามมาตรา 1336⁴ แต่ในเรื่องตัวเงินนั้น ผู้ทรงโดย ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิยึดถือตัวไว้ได้ และไม่ต้องคืนตัวให้เจ้าของทรัพย์สินซึ่งปราศจากตัวเงินไป จากความครอบครอง (แต่หากเป็นกรณีตัวมีลายมือปลอมตามมาตรา 1008 ผู้ทรงไม่อาจยึดถือตัว ไว้ได้) ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 905 วรรคสอง

³ เพิ่งอ้าง, น.121-122.

⁴ มาตรา 1336 ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและ จำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่ง ทรัพย์สินของตนจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขเขียนมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับ ทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

“ถ้าบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดต้องปราศจากตัวเงินไปจากครอบครอง ท่านว่าผู้ทรงซึ่งแสดงให้ปรากฏสิทธิของตนในตัวตามวิธีการดังกล่าวมาในวรรคก่อนนั้น หากจำเป็นต้องสละตัวเงินไม่เว้นแต่จะได้อาโดยทุจริตหรือได้อาด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง”

เมื่อผู้ส่งจ่ายไม่ได้มีการห้ามโอน ตัวเงินก็สามารถโอนต่อไปได้เป็นทอด ๆ และผู้รับโอนรับโอนตัวเงินมาโดยสุจริตก็ได้รับความคุ้มครองตามหลักผู้รับโอนที่สุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน ลูกหนี้ไม่สามารถยกข้อต่อสู้ระหว่างตนกับผู้ทรงคนก่อน ๆ ขึ้นต่อสู้ผู้ทรงได้ ด้วยเหตุนี้หากผู้สลักหลังต้องถูกไล่เบี้ยจากผู้ทรง ผู้สลักหลังไม่อาจยกข้อต่อสู้ระหว่างตนกับผู้รับสลักหลังขึ้นต่อสู้ผู้ทรงได้ กฎหมายจึงอนุญาตให้ผู้สลักหลังสามารถห้ามโอนตัวเงินได้ โดยกำหนดผลว่าหากมีการฝ่าฝืนคำสั่งห้ามโอนโดยการโอนตัวเงินนั้นต่อไป ผู้สลักหลังซึ่งระบุข้อความห้ามโอนไม่ต้องรับผิดชอบกับผู้รับสลักหลังในภายหลัง

3.2 ที่มาและวัตถุประสงค์ของมาตรา 923

3.2.1 ที่มาของมาตรา 923

บทบัญญัติกฎหมายตัวเงินของไทยได้รับอิทธิพลในการร่างจากกฎหมายต่างประเทศทั้งสองระบบ กล่าวคือ จากกฎหมายของประเทศในระบบซีวิลลอว์ เช่น เยอรมัน ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และสวิสเซอร์แลนด์ และจากระบบคอมมอนลอว์ เช่น อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลจากกฎหมายเอกรูปแห่งอนุสัญญาเฮกอีกด้วย⁵

ในปี 1910 และ 1912 ได้มีการประชุมสันนิบาตชาติที่จะให้มีกฎหมายเอกรูป (Uniform Law) ในเรื่องตัวเงินที่ใช้กันภายในประเทศ และได้มีการทำอนุสัญญาว่าด้วยการรวมกฎหมายตัวแลกเงินและตัวสัญญาใช้เงิน ค.ศ. 1912 ที่กรุงเฮก (Convention on the Unification on the Law Relating to Bills of Exchange and Promissory Notes, 1912) ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่าอนุสัญญาเฮก แต่อนุสัญญาเฮกไม่ได้รับการให้สัตยาบันครบตามจำนวนที่จะมีผลใช้บังคับได้⁶

⁵ เสาวนีย์ อัสวโรจน์, “การโอนสิทธิตามตัวเงิน : ศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์และพัฒนาการของกฎหมาย,” (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), น.176.

⁶ เสาวนีย์ อัสวโรจน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์, 2548), น. 4.

ต่อมาได้มีการร่างอนุสัญญาอีก 2 ฉบับ คือ อนุสัญญาที่เกี่ยวกับกฎหมายเอกรูปสำหรับตั๋วแลกเงินและตั๋วสัญญาใช้เงิน ค.ศ. 1930 (Convention Providing a Uniform Law for Bills of Exchange and Promissory Notes, June 7, 1930) และอนุสัญญาที่เกี่ยวกับกฎหมายเอกรูปสำหรับเช็ค ค.ศ.1931 (Convention Providing a Uniform Law for Cheques, March 19, 1931) ซึ่งทำขึ้นที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์

อนุสัญญาเฮกมีอิทธิพลต่อการร่างกฎหมายตั๋วเงินของไทย เนื่องจากในขณะที่ร่างกฎหมายตั๋วเงินของไทยนั้นเป็นช่วงเดียวกับที่มีการร่างอนุสัญญาเฮก⁷ แต่ในขณะที่มีการร่างอนุสัญญาเจนีวานั้น ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะตั๋วเงินไปแล้ว⁸

บทบัญญัติเรื่องการห้ามโอนของผู้สละหลัง (มาตรา 923) ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายดังนี้ มาตรา 8(1) พระราชบัญญัติตั๋วแลกเงินของอังกฤษ มาตรา 35 กฎหมายสวิส และกฎหมายญี่ปุ่น⁹

อย่างไรก็ตามจากการศึกษากฎหมายเอกรูปของอนุสัญญาเฮก (Uniform Law for Bills of Exchange and Promissory notes 1912) มาตรา 14¹⁰ ซึ่งมีหลักว่า ในกรณีที่ผู้สละหลัง

⁷ เสาวนีย์ อัครโรจน์, *อ่างแล้ว เริงอรรถที่ 5*, น.176.

⁸ เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2467 ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บรรพ 3 และเลื่อนเวลาใช้บรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเรื่องการสละหลังห้ามโอนตั๋วเงินนั้นปรากฏในมาตรา 923 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้สละหลังคนใดระบุนข้อความห้ามสละหลังสืบไปลงไว้แล้ว ผู้สละหลังคนนั้นย่อมไม่ต้องรับผิดชอบบุคคลอันเขาสละหลังตั๋วแลกเงินนั้นให้ไปในภายหลัง”

โดยมาตรา 923 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2468 จนถึงปัจจุบันและต่อมาแม้จะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 แต่ก็ไม่มีการแก้ไขมาตรา 923 แต่อย่างใด

⁹ มานวราชเสวี, พระยา, อุทาหรณ์สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 ฉบับกรรมาร่างกฎหมาย ; ที่มาของกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-5, น. 34.

¹⁰ Article 14 “In the absence of a stipulation to the contrary, every endorser guarantees acceptance and payment. He may prohibit further endorsement; in this case, he is not bound by his guaranty as regards parties to whom the bill is subsequently endorsed.”

ห้ามโอน เขาไม่ผูกพันว่าจะต้องรับรองหรือจ่ายเงินตามตัวต่อผู้รับสลักหลังในภายหลัง ผู้เขียนพบว่า มีหลักการที่เหมือนกับการสลักหลังห้ามโอน ตามมาตรา 923 ของไทย

3.2.2 วัตถุประสงค์ของมาตรา 923

เนื่องจากตัวเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือ จึงสามารถโอนต่อไปได้โดยสะดวก เว้นแต่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตัวแสดงเจตนาห้ามโอนโดยระบุข้อความ “ห้ามเปลี่ยนมือ” หรือข้อความอื่นใดทำนองเดียวกัน ตัวเงินนั้นไม่สามารถโอนต่อไปได้ตามวิธีการของตัวเงิน แต่หากผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตัวไม่ได้เขียนข้อกำหนดห้ามเปลี่ยนมือไว้ ตัวนั้นสามารถโอนต่อไปได้และผู้รับโอนที่สุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน คู่สัญญาต้องรับผิดชอบในความในตัวเงินโดยไม่สามารถยกข้อต่อสู้ที่อาศัยความเกี่ยวพันระหว่างตนกับผู้ส่งจ่ายหรือผู้ทรงคนก่อน ๆ ขึ้นต่อสู้ผู้ทรงได้ ดังนั้นกฎหมายจึงอนุญาตให้ผู้สลักหลังสามารถห้ามโอนตัวเงินต่อไปได้ ตามความในมาตรา 923 หากมีการโอนต่อไป ผู้สลักหลังซึ่งได้ระบุข้อความห้ามโอนไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้รับสลักหลังในภายหลัง คงรับผิดชอบต่อผู้รับสลักหลังซึ่งเป็นบุคคลที่ตนได้โอนตัวให้เท่านั้น และผู้สลักหลังสามารถยกข้อต่อสู้ระหว่างตนกับผู้รับสลักหลังขึ้นต่อสู้ได้

ความประสงค์ของผู้สลักหลังที่เขียนข้อความห้ามสลักหลังสืบไปลงไว้ ตามมาตรา 923 ก็เพราะต้องการสงวนข้อต่อสู้ของตนที่มีอยู่กับผู้ที่ดินสลักหลังตัวให้โดยเฉพาะนั้น เพราะถ้าปล่อยให้ตัวสลักหลังโอนกันต่อไปได้เรื่อย ๆ ผู้สลักหลังคนนี้จะยกข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันเฉพาะบุคคลระหว่างตนกับผู้ที่ดินโอนตัวให้ขึ้นไปต่อสู้ผู้รับสลักหลังในภายหลังซึ่งรับโอนตัวเงินมาโดยสุจริตไม่ได้ ทั้งนี้ตามมาตรา 916¹¹ เว้นแต่เป็นข้อต่อสู้ที่ปรากฏในตัวตราสารนั่นเองหรือข้อต่อสู้ที่มีขึ้นเป็นธรรมดาสืบจากลักษณะแห่งตราสารนั้น (มาตรา 312 และ 313)

โดยข้อต่อสู้ของลูกหนี้ตามตัวเงิน ได้แก่

1. ข้อต่อสู้ที่ปรากฏบนตราสาร ตามมาตรา 312 เป็นข้อต่อสู้ที่ลูกหนี้ทั้งหลายสามารถยกเป็นข้อต่อสู้เจ้าหน้าที่ของตนเพื่อไม่ต้องรับผิดชอบต่อตัวเงินได้ ซึ่งข้อต่อสู้ที่ปรากฏบนตราสาร คือ ข้อต่อสู้ใด ๆ ที่บุคคลทั่วไปสามารถเห็นได้จากตราสารนั้นว่าเจ้าหน้าที่ตามตัวเงินไม่มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้รับผิดชอบต่อความในตัวเงิน¹² เช่น

¹¹ ประทีป เฉลิมภักทรกุล, คำอธิบายตัวเงิน บัญชีเดินสะพัด, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2551), น.160.

¹² เสาวนีย์ อิศวโรจน์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 5, น.447.

- ตราสารไม่สมบูรณ์เป็นตัวเงิน (มาตรา 910 และมาตรา 984 วรรคแรก)
  - มีการสลักหลังที่ขาดสาย ทำให้เจ้าหนี้ในตัวเงินชนิดระบุชื่อไม่เป็นผู้ทรง (มาตรา 904)
  - มีข้อบ่งชี้หรือจำกัดความรับผิดของลูกหนี้ (มาตรา 915(1))
  - มีคำสั่งห้ามเปลี่ยนมือของผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตัว (มาตรา 917)
  - มีการสลักหลังกลับคืนมายังลูกหนี้ในตัวเงิน (มาตรา 917 วรรคสาม และมาตรา 971)
  - มีการสลักหลังโอนแต่เพียงบางส่วน (มาตรา 922 วรรคสอง)
  - มีคำสั่งห้ามโอนของผู้สลักหลัง ทำให้ผู้สลักหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนไม่ต้องรับผิดชอบผู้รับสลักหลังในภายหลัง (มาตรา 923)
  - มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงตัวเงิน (มาตรา 1007)
  - มีลายมือชื่อปลอมหรือลายมือชื่อที่ลงไว้โดยปราศจากอำนาจ (มาตรา 1008)
2. ข้อต่อสู้ที่มีขึ้นเป็นธรรมดาสืบจากลักษณะของตราสาร ตามมาตรา 312 ลูกหนี้ทั้งหลายอาจยกข้อต่อสู้ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้ โดยข้อต่อสู้ที่มีขึ้นเป็นธรรมดาสืบจากลักษณะของตราสาร คือ ข้อต่อสู้ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากการที่กฎหมายลักษณะตัวเงินบัญญัติยกเว้นให้ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิด หรือหลุดพ้นจากความรับผิดเพราะการที่เจ้าหนี้ไม่ปฏิบัติที่ตามกฎหมายบัญญัติไว้ และเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏบนตราสาร¹³ เช่น
- ผู้ทรงยอมรับเอาคำรับรองเบี่ยงบ่ายโดยปราศจากความยินยอมของลูกหนี้ (มาตรา 938 วรรคสอง)
  - ผู้ทรงยอมผ่อนเวลาให้ผู้จ่ายโดยปราศจากความยินยอมของลูกหนี้ (มาตรา 948)
  - ผู้ทรงบอกปิดไม่ยอมรับการใช้เงินเพื่อแก้หน้า (มาตรา 956 วรรคสอง)
  - ผู้ทรงไม่ขอรับรองตัว หรือเรียกเก็บเงินตามตัว หรือไม่ทำคำคัดค้านภายในกำหนด (มาตรา 973)
  - คดีขาดอายุความ (มาตรา 1001, 1002 และมาตรา 1003)
3. ข้อต่อสู้เรื่องความสามารถ ลูกหนี้สามารถยกข้อต่อสู้ต่อเจ้าหนี้ทั้งหลายได้ว่าตนไม่มีความสามารถในการเป็นคู่สัญญาในตัวเงิน เพื่อไม่ต้องรับผิดตามเนื้อความในตัวเงิน โดยเป็นข้อต่อสู้เฉพาะตัวของลูกหนี้ (มาตรา 902)

¹³ เพิ่งอ้าง, น. 451.

4. ข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันเฉพาะบุคคล ซึ่งปรากฏอยู่ในมาตรา 916 ความเกี่ยวพันเฉพาะบุคคล หมายถึง ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องเฉพาะตัวผู้เป็นคู่สัญญาในตัวเงินเป็นส่วนตัวของคู่สัญญาแต่ละราย ๆ ไป อันมีผลทำให้คู่สัญญารายนั้นยกขึ้นเป็นข้ออ้างเพื่อตนเองจะได้หลุดพ้นความรับผิด หรือทำให้รับผิดน้อยลงไปกว่าความรับผิดตามเนื้อความในตัวเงินนั้นได้¹⁴ หรือกล่าวได้ว่าเป็นข้อต่อสู้ที่ลูกหนี้มีต่อเจ้าหนี้โดยตรง ลูกหนี้จะยกเอาข้อต่อสู้ที่มีต่อเจ้าหนี้โดยตรงขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนไม่ได้ เว้นแต่การโอนจะมีขึ้นด้วยคบคิดกันฉ้อฉล ทั้งนี้ตามความในมาตรา 916 โดยข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันเฉพาะบุคคล เช่น

- ไม่มีมูลหนี้ต่อกันระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้

ตัวเงินนั้นต้องออกหรือโอนเพื่อชำระหนี้ เมื่อไม่มีหนี้ระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ ลูกหนี้อาจยกข้อต่อสู้ต่อเจ้าหนี้ได้ว่าหนี้ที่เจ้าหนี้เรียกให้รับผิดตามตัวเงินนั้นใช้บังคับไม่ได้ เนื่องจากไม่มีมูลหนี้ต่อกัน หรือเคยมีมูลหนี้ต่อกัน แต่หนี้นั้นระงับสิ้นไปแล้ว ลูกหนี้จึงไม่ต้องรับผิดตามตัวเงิน

คำพิพากษาฎีกาที่ 3796/2540 จำเลยได้ลงชื่อส่งจ่ายเช็คพิพาทชำระหนี้ค่าเช่าซื้อแก่โจทก์ โจทก์เป็นเจ้าของรถดัดมที่ให้เช่าซื้อจึงมีหน้าที่จะต้องให้จำเลยได้ใช้หรือรับประโยชน์จากรถนั้น แต่เมื่อโดยสภาพรถนั้นไม่เหมาะแก่การใช้เพื่อประโยชน์ที่เข้ามา ผู้เช่าซื้อก็มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเสียได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 ประกอบ มาตรา 537 และมาตรา 548 แต่เมื่อจำเลยไม่ได้บอกเลิกสัญญาและต่อมาโจทก์ได้ยึดรถคืนจากจำเลย โดยจำเลยไม่ได้โต้แย้ง จึงต้องถือว่าสัญญาเช่าซื้อได้เลิกกันโดยปริยายโดยโจทก์เป็นฝ่ายผิดสัญญา โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยชำระค่าเช่าซื้อและผลแห่งการเลิกสัญญาย่อมทำให้คู่ความแต่ละฝ่ายจำต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งได้กลับสู่ฐานะเดิม เมื่อจำเลยได้คืนรถดัดมแก่โจทก์แล้ว และโจทก์ต้องคืนเงินค่าเช่าซื้อที่รับไปแล้วแก่จำเลย การที่จำเลยออกเช็คพิพาทผ่อนชำระค่าเช่าซื้อล่วงหน้าแก่โจทก์แม้ต่อมาเช็คพิพาทขึ้นเงินไม่ได้ โจทก์ก็ไม่มีสิทธิฟ้องเรียกเงินตามเช็คจากจำเลย

- มูลหนี้ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

หากมูลหนี้ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นเป็นโมฆะตามมาตรา 150 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ย่อมไม่อาจใช้บังคับได้ ดังนั้นการโอนตัวเงินเพื่อชำระหนี้ที่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของ

¹⁴ ไพฑูรย์ คงสมบุญ, “ข้อต่อสู้ที่ลูกหนี้ที่จะยกขึ้นอ้างเพื่อชดเชยผู้ทรงตัวเงินไม่ได้” รวมบทความเกี่ยวกับกฎหมายตัวเงิน, รวบรวมโดย สหชน รัตนไพจิตร, (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), น. 19.

ประชาชนยอมเป็นอันใช้บังคับไม่ได้เช่นกัน หากเจ้าหนี้เรียกให้ชำระหนี้ตามตัวเงิน ลูกหนี้สามารถยกข้อต่อสู้ดังกล่าวขึ้นอ้างเพื่อปฏิเสธความรับผิดได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 804/2506 โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามเช็ค ได้ความว่าเป็นเช็คที่ออกให้เพื่อชำระหนี้เดิมซึ่งจำเลยกู้เงินโจทก์โดยมีดอกเบียร้อยละสี่ต่อเดือนรวมอยู่ในจำนวนเงินที่ลงไว้ในเช็คนั้นด้วย ดอกเบียทั้งหมดยอมตกเป็นโมฆะ ผู้ให้กู้คงมีสิทธิเรียกร้องแต่เฉพาะต้นเงินเท่านั้น ส่วนหนึ่งของนิติกรรมที่เป็นโมฆะ คือ การคิดดอกเบียอันเป็นหนี้อุปกรรมในนิติกรรมกู้ยืมเท่านั้น แต่ต้นเงินอันเป็นหนี้ประธานยังสมบูรณ์อยู่ แยกออกจากกันได้ เช็คที่โจทก์นำมาฟ้องนี้เป็นนิติกรรมที่สร้างขึ้นเป็นคนละอันกับนิติกรรมกู้ยืมคือ เมื่อกู้ยืมกันแล้วจำเลยออกเช็คเพื่อชำระเงินกู้ โจทก์ยอมรับเอาเช็คนั้นแทนการชำระหนี้โดยใช้เงินตามมาตรา 321 อันจะมีผลให้หนี้กู้ยืมเดิมระงับไปต่อเมื่อเช็คนี้ได้ใช้เงินแล้ว โจทก์มีสิทธิอาศัยเช็คนี้เป็นมูลฟ้องจำเลยได้ เป็นแต่จำเลยมีสิทธิยกข้อที่ว่าดอกเบียเกินอัตราตกเป็นโมฆะ ขึ้นต่อสู้โจทก์ได้ เมื่อจำเลยออกเช็คเพื่อชำระหนี้แก่โจทก์เกินกว่าที่ตนต้องผูกพันไป จำเลยก็ต้องรับผิดเพียงเท่าที่ต้องผูกพัน แต่จะไม่ยอมรับผิดตามเช็คเสียเลยหาได้ไม่ กรณีหาใช่เรื่องเช็คนี้ตกเป็นโมฆะทั้งหมดหรือบางส่วนไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 2148/2531 จำเลยออกเช็คพิพาทให้โจทก์ร่วมเพื่อชำระหนี้การพนันมูลหนี้ตามเช็คยอมไม่สมบูรณ์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 855 โจทก์ร่วมยอมไม่มีสิทธินำคดีไปร้องทุกข์และไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497

- ไม่มีการปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญา

เมื่อลูกหนี้ได้ออนตัวเงินให้กับเจ้าหนี้เพื่อเป็นการชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็ต้องชำระหนี้ต่อลูกหนี้เช่นเดียวกันตามลักษณะของสัญญาต่างตอบแทน หากเจ้าหนี้ไม่ยอมชำระหนี้ลูกหนี้มีสิทธิที่จะไม่ชำระหนี้ตอบแทนจนกว่าฝ่ายเจ้าหนี้จะยอมชำระหนี้ (มาตรา 369) เช่น ลูกหนี้ตกลงทำสัญญาซื้อขายสินค้ากับเจ้าหนี้ โดยตกลงชำระราคาด้วยการออกตัวเงิน ตัวเงินถึงกำหนดชำระอีก 1 เดือน หากปรากฏว่าเจ้าหนี้ตามตัว (ผู้ขาย) ไม่ส่งมอบสินค้าตามวันที่กำหนดในสัญญา อันเป็นการที่เจ้าหนี้ไม่ยอมปฏิบัติตามสัญญา หากผู้ทรง (ผู้ขาย) เรียกให้ลูกหนี้ (ผู้ซื้อ) ใช้เงินตามตัว ลูกหนี้สามารถปฏิเสธการชำระหนี้ตามตัวได้

- จำนวนเงินที่เรียกร้องมีมากกว่ามูลหนี้ที่แท้จริง

เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้เท่ากับจำนวนที่ลูกหนี้เป็นหนี้ ดังนั้นหากเจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้เกินกว่าที่เป็นหนี้จริง ลูกหนี้อาจยกเป็นข้อต่อสู้ได้ว่าจำนวนเงินที่เจ้าหนี้เรียกร้องนั้นมีมากกว่ามูลหนี้ที่แท้จริง เช่น จำเลยต่อสู้คดีว่า ตัวเงินตามที่เจ้าหนี้ฟ้อง

1,000,000 บาท แต่จำเลยเป็นหนี้เพียง 800,000 บาท ดังนั้นจำเลยต้องรับผิดชอบต่อโจทก์เพียง 800,000 บาท ตามมูลหนี้ที่แท้จริงเท่านั้น

- มีความบกพร่องในการแสดงเจตนาทำให้นิติกรรมสัญญาที่ทำขึ้นนั้นอาจไม่สมบูรณ์ ซึ่งมี 2 กรณี¹⁵ คือ

(1) นิติกรรมเป็นโมฆียะ

นิติกรรมที่เป็นโมฆียะ กฎหมายถือว่าสมบูรณ์จนกว่าจะมีการบอกล้าง ซึ่งการแสดงเจตนาที่จะเป็นเหตุให้นิติกรรมเป็นโมฆียะ เช่น ความสำคัญผิด (มาตรา 157) กลฉ้อฉล (มาตรา 159) การข่มขู่ (มาตรา 164)

โมฆียกรรมเมื่อบอกล้างแล้ว กฎหมายให้ถือว่าเป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรก ให้คู่กรณีกลับสู่ฐานะเดิม (มาตรา 176)

(2) นิติกรรมเป็นโมฆะ

การแสดงเจตนาที่จะเป็นเหตุให้นิติกรรมเป็นโมฆะ เช่น นิติกรรมที่เกิดจากการแสดงเจตนาที่ไม่ตรงกับเจตนาในใจจริง (มาตรา 154) นิติกรรมที่เกิดจากการแสดงเจตนาหลงโดยคู่กรณีสมคบกันทำขึ้นเพื่อลวงคนอื่น โดยที่ไม่มีเจตนาทำนิติกรรมเพื่อให้มีผลผูกพันตามกฎหมาย (มาตรา 155) นิติกรรมที่เกิดโดยการแสดงเจตนาด้วยความสำคัญผิดในสาระสำคัญแห่งนิติกรรม (มาตรา 156)

นิติกรรมที่เป็นโมฆะ กฎหมายถือว่านิติกรรมนั้นเสียเปล่าไม่ก่อให้เกิดผลทางกฎหมาย ไม่ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในสิทธิและหน้าที่อย่างใด ๆ ทางกฎหมาย ดังนั้นสิ่งที่ได้ให้กันไปแล้วก็ต้องคืนให้กันตามบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้ (มาตรา 172) และในกรณีที่รับเงินไว้ต้องคืนเต็มจำนวน เว้นแต่กรณีที่รับเงินไว้โดยสุจริตก็ต้องคืนเพียงส่วนที่ยังมีอยู่ในขณะเมื่อเรียกคืน (มาตรา 412) หากมีการรับทรัพย์สินไว้โดยสุจริต ต้องคืนทรัพย์สินนั้นตามสภาพที่เป็นอยู่โดยไม่ต้องรับผิดชอบในการที่ทรัพย์สินนั้นสูญหายหรือบอบสลาย (มาตรา 413)

คำพิพากษาฎีกาที่ 786/2528 จำเลยได้นำรถยนต์ของจำเลยไปขายให้แก่โจทก์ โจทก์ออกตัวสัญญาใช้เงินเท่ากับราคารถยนต์แก่จำเลย และโจทก์จำเลยได้ทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์กันไว้ โดยโจทก์ยึดตัวสัญญาใช้เงินนั้นไว้ และมีข้อตกลงกันว่า จำเลยไม่ต้องชำระค่าเช่าซื้อ เมื่อครบกำหนดตามสัญญาเช่าซื้อโจทก์จะต้องโอนรถยนต์กลับคืนให้จำเลย และตัวสัญญาใช้เงินเป็นอันถูกยกเลิกไป โดยถือว่าต่างฝ่ายไม่ต้องชำระหรือรับเงินส่วนที่ต่างกัน เป็นการป้องกันมิให้

¹⁵ จำปี โสติพันธ์, คำอธิบายหลักกฎหมายนิติกรรมสัญญา, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2543), น. 159.

บุคคลภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องกับบรรณยนต์คันดังกล่าว ดังนี้ การทำสัญญาเช่าซื้อระหว่างโจทก์จำเลยจึงมีลักษณะเป็นการแสดงเจตนาลงด้วยสมรู้กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง สัญญาเช่าซื้อและตัวสัญญาใช้เงินจึงตกเป็นโมฆะ ไม่มีผลบังคับระหว่างโจทก์จำเลย

3.3 วิธีการและผลของการสลักหลังห้ามโอนตัวเงิน

มาตรา 923 บัญญัติว่า “ผู้สลักหลังคนใดระบุนำข้อความห้ามสลักหลังสืบไปลงไว้แล้วผู้สลักหลังคนนั้นย่อมไม่ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นเขาสลักหลังตัวแลกเงินนั้นให้ไปในภายหลัง”

การสลักหลังห้ามโอนตามมาตรา 923 สามารถนำไปใช้กับตัวเงินทั้ง 3 ประเภท คือ ตัวแลกเงิน (มาตรา 923), ตัวสัญญาใช้เงิน (มาตรา 923 ประกอบมาตรา 985) และเช็ค (มาตรา 923 ประกอบมาตรา 989)

3.3.1 วิธีการและผลของการสลักหลังห้ามโอนตัวแลกเงิน

3.3.1.1 วิธีการสลักหลังห้ามโอนตัวแลกเงิน

วิธีการสลักหลังห้ามโอน ตามมาตรา 923 มีข้อพิจารณาดังนี้

1. ข้อความห้ามโอน

ผู้สลักหลังตัวเงินสามารถห้ามโอนตัวแลกเงินได้โดยการเขียนหรือพิมพ์ข้อความใด ๆ ที่แสดงถึงการห้ามโอนตัวแลกเงินนั้นต่อไป เช่น เปลี่ยนมือไม่ได้, ห้ามเปลี่ยนมือ (not negotiable), ห้ามโอน (not transferable), โอนให้ ก. เท่านั้น เป็นต้น

ในทางกฎหมายต่างประเทศ not negotiable กับ not transferable มีความหมายต่างกัน ดังที่กล่าวแล้วในบทที่ 2 ว่า negotiable เป็นลักษณะการโอนตามหลักตราสารเปลี่ยนมือ แต่ transferable เป็นหลักการโอนตราสารที่มีวิธีการโอนเช่นเดียวกับตราสารเปลี่ยนมือ แต่มีผลต่างกัน คือ ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน การจะกำหนดห้ามโอน “not negotiable” นั้นเป็นการกำหนดให้ตราสารนั้นสิ้นลักษณะตราสารเปลี่ยนมือ ดังนั้นผู้มีสิทธิเขียนข้อกำหนดดังกล่าว คือ ผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตัว แต่ตามกฎหมายไทยมีการใช้คำ not negotiable และ not transferable ในความหมายที่เหมือนกันและมีผลทางกฎหมายเหมือนกัน ขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้เขียนข้อกำหนด กล่าวคือ หากผู้ส่งจ่ายเป็นผู้เขียนก็บังคับตามมาตรา 917 แต่หากผู้สลักหลังเป็นผู้เขียนก็บังคับตามมาตรา 923

2. ตำแหน่งของการเขียนข้อความห้ามโอน

การระบุข้อความห้ามสลักหลังสืบไปนั้น ต้องเขียนไว้เป็นส่วนประกอบกับการสลักหลัง หากการเขียนข้อความห้ามโอนไม่เป็นส่วนประกอบของการสลักหลังข้อความดังกล่าวย่อมไม่มีผลใด ๆ ต่อตัวเงิน ตามมาตรา 899¹⁶ แต่หากผู้สลักหลังเขียนข้อความห้ามโอนไว้ด้านหน้าตัวแลกเงิน โดยไม่เป็นส่วนประกอบกับการสลักหลัง ก็อาจถูกพิจารณาว่าเป็นกรณีและผู้สั่งจ่ายห้ามเปลี่ยนมือ¹⁷ ซึ่งจะส่งผลให้ตัวแลกเงินฉบับนั้นไม่สามารถโอนต่อไปได้ด้วยวิธีการของการโอนตัวเงิน แต่ต้องโอนด้วยวิธีการและผลของการโอนสามัญตามความในมาตรา 917

เมื่อการเขียนข้อความห้ามโอนต้องเป็นส่วนประกอบของการสลักหลัง จึงต้องพิจารณาเรื่องการสลักหลังว่ากฎหมายกำหนดเรื่องการสลักหลังตัวเงินไว้อย่างไร

มาตรา 919 บัญญัติว่า “คำสลักหลังนั้นต้องเขียนลงในตัวแลกเงินหรือใบประจำต่อ และต้องลงลายมือชื่อผู้สลักหลัง

การสลักหลังยอมสมบูรณ์แม้ทั้งมิได้ระบุชื่อผู้รับประโยชน์ไว้ด้วย หรือผู้สลักหลังจะมิได้กระทำอะไรยิ่งไปกว่าลงลายมือชื่อของตนที่ด้านหลังตัวแลกเงินหรือที่ใบประจำต่อก็ยอมฟังเป็นสมบูรณ์ดุจกัน การสลักหลังเช่นนี้ท่านเรียกว่า “สลักหลังลอย” ”

จากบทบัญญัติมาตรา 919 วรรคหนึ่ง จะเห็นว่ากฎหมายมิได้กำหนดว่าการสลักหลังตัวเงินต้องทำลงบนด้านใดของตัวเงิน เพียงแต่บัญญัติว่าต้องทำลงในตัวเงินหรือใบประจำต่อ ส่วนในวรรคสองที่กำหนดให้ทำด้านหลังตัวเงินนั้นเป็นกรณีสลักหลังลอย ซึ่งการสลักหลังลอยนั้นผู้เขียนเห็นว่าจะไม่สามารถระบุข้อความห้ามโอนได้ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในบทที่ 4)

ดังนั้นหากผู้สลักหลังต้องการสลักหลังโดยระบุข้อความห้ามโอนก็สามารถทำได้ทั้งด้านหน้าหรือด้านหลังของตัวเงิน¹⁸ แต่ข้อความห้ามโอนนั้นต้องเป็นส่วนประกอบของการสลักหลังอย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติการสลักหลังมักจะทำในด้านหลังของตัวแลกเงินมากกว่าด้านหน้า

¹⁶ สหชน รัตนไพจิตร, หลักกฎหมายตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชนจำกัด, 2550), น.141.

¹⁷ Not negotiation ถ้าอยู่แยกต่างหาก โดยปกติธนาคารจะถือว่าเป็นคำสั่งห้ามเปลี่ยนมือ ตามมาตรา 917 วรรคสอง ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ประทีป เฉลิมภัทรกุล, อ้างแล้ว เซึ่งอรรถที่ 11, น. 158.

¹⁸ ในเรื่องการสลักหลังนั้นกฎหมายของหลายประเทศรวมทั้งกฎหมายขององค์การระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาเจนีวา และอนุสัญญาเวียนนาได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน เสาวนีย์ อัครโรจน์, อ้างแล้ว เซึ่งอรรถที่ 2, น. 310.

3.3.1.2 ผลของการสลักหลังห้ามโอนตัวแลกเงิน

โดยปกตินั้นผู้สลักหลังตัวเงินย่อมตกเป็นลูกหนี้ในตัวเงิน และมีความผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบหนี้ความในตัวนั้น โดยต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกหนี้คนอื่นหากไม่มีการรับรองหรือการชำระเงินตามตัว หรือกรณีอื่น ๆ ที่ผู้ทรงสิทธิไต่เบี่ยลูกหนี้ทั้งหลายได้กำหนด ก่อนกำหนด เมื่อผู้ทรงได้ทำให้ถูกต้องตามวิธีการในข้อไม่รับรองหรือการไม่จ่ายเงินนั้นแล้ว (มาตรา 914) หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้สลักหลังรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ชั้นสอง แต่เมื่อผู้สลักหลังได้ระบุข้อความห้ามโอน และผู้รับสลักหลังได้ฝ่าฝืนโดยการโอนตัวนั้นต่อไป ผู้สลักหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนสามารถยกเรื่องการสลักหลังห้ามโอนนั้นซึ่งเป็นข้อต่อสู้ที่ปรากฏอยู่บนตัวเงินขึ้นต่อสู้ผู้รับสลักหลังในภายหลัง เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบตามตัวนั้นได้ (มาตรา 923 และ มาตรา 312) แต่หากผู้รับสลักหลังได้ใช้เงินให้กับผู้ทรงและเข้าถือเอาตัว ผู้รับสลักหลังสามารถไต่เบี่ยผู้สลักหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนได้ เช่นนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าผลของการสลักหลังห้ามโอน ตามมาตรา 923 เป็นการยกเว้นหลักความรับผิดชอบของผู้สลักหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนเท่านั้น ส่วนคู่สัญญาคนอื่น ๆ ไม่อาจยกเรื่องการสลักหลังห้ามโอนมาปฏิเสธความรับผิดชอบของตนได้

ตัวอย่าง

(ด้านหน้าตัวแลกเงิน)	ตัวแลกเงิน	(ด้านหลังตัวแลกเงิน)
สถานที่ออกตัว.....วันที่ออกตัว.....		(1) โอนให้หนึ่ง ห้ามเปลี่ยนมือ
ถึง ....จ.(ผู้จ่าย)..... โปรดจ่ายเงินให้แก่...ร....		ร.
จำนวน..... ณ ที่อยู่ของผู้จ่าย		(2) โอนให้ สอง
	ลงชื่อ อ.	หนึ่ง

จากตัวอย่างข้างต้น อ. ออกตัวแลกเงินโดยสั่งให้ จ. จ่ายเงินให้ ร. ต่อมา ร. สลักหลังตัวให้หนึ่งเพื่อชำระหนี้ค่าสินค้า โดยระบุข้อความว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” ต่อมาหนึ่งโอนตัวให้กับสอง เมื่อถึงกำหนดใช้เงิน หาก จ. ไม่ใช้เงิน สองซึ่งมีฐานะเป็นผู้ทรง สามารถไต่เบี่ย หนึ่งและ อ. ได้ แต่จะไต่เบี่ย ร. ไม่ได้ เพราะ ร. คือ ผู้สลักหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อสองซึ่งเป็น

ผู้รับสัถ์หลังในภายหลัง (มาตรา 923) แต่หากหนึ่งได้ใช้เงินให้กับสอง หนึ่งสามารถมาไล่เบี้ย ร. ได้ (มาตรา 967 วรรคสาม)

ในเรื่องผลของการสัถ์หลังห้ามโอนนี้ได้มีการอธิบายในลักษณะที่ว่าผู้สัถ์หลังแต่ผู้เดียวไม่ต้องรับผิดชอบผู้รับสัถ์หลังในภายหลัง แต่ผู้ทรงกับลูกหนี้คนอื่น ๆ อาจมีสิทธิ (กล่าวคือ ลูกหนี้คนอื่น ๆ ยังต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรง) เพราะรับโอนมาโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอนได้ตามกรณีปกติอื่น ๆ กล่าวคือ แม้จะมีการสัถ์หลังห้ามโอนตามมาตรา 923 ผู้รับโอนโดยสุจริตยังอาจมีสิทธิดีกว่าผู้โอนตาม มาตรา 905 และมาตรา 916 เพียงแต่จะฟ้องเอาแก่ผู้สัถ์หลังที่ห้ามโอนไม่ได้เท่านั้น¹⁹ หรือกล่าวได้ว่าการที่ผู้สัถ์หลังได้เขียนข้อกำหนดห้ามโอนตัวเงินไว้ ตามมาตรา 923 ไม่มีผลกระทบต่อลักษณะตราสารเปลี่ยนมือของตัวเงิน²⁰ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในบทที่ 4)

เมื่อพิจารณาผลของการสัถ์หลังห้ามโอนตามที่กล่าวในข้างต้นจะพบว่ามีความคล้ายคลึงกับกรณีการลบล้างหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้สัถ์หลังตามมาตรา 915(1) ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายให้สิทธิผู้ส่งจ่ายและผู้สัถ์หลังในการลบล้างหรือจำกัดความรับผิดชอบได้ โดยสามารถใช้ได้กับกรณีตัวแลกเงินและเช็คเท่านั้น ไม่สามารถนำมาใช้ในกรณีตัวสัญญาใช้เงินได้ ดังนั้นหากผู้สัถ์หลังเขียนข้อความลบล้างหรือจำกัดความรับผิดชอบในตัวสัญญาใช้เงิน ข้อความดังกล่าวไม่มีผลใด ๆ ต่อตัวสัญญาใช้เงิน ตามมาตรา 899

คำพิพากษาฎีกาที่ 4714/2547 ป.พ.พ. มาตรา 899 บัญญัติว่า "ข้อความอันใดซึ่งมิได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายลักษณะนี้ ถ้าเขียนลงในตัวเงิน ท่านว่าข้อความอันนั้นหาเป็นผลอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ตัวเงินนั้นไม่" อันเป็นบทบัญญัติเบ็ดเสร็จทั่วไปใช้บังคับกับตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงินและเช็ค ส่วนมาตรา 915 บัญญัติว่า "ผู้ส่งจ่ายตัวแลกเงินและผู้สัถ์หลังคนใด ๆ ก็ดีจะจดข้อกำหนดซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้ลงไว้ชัดแจ้งในตัวนั้นก็ได้อคือ (1) ข้อกำหนดลบล้างหรือจำกัดความรับผิดชอบของตนเองต่อผู้ทรงตัวเงิน?" ซึ่งเป็นบทบัญญัติในเรื่องตัวแลกเงินไม่ได้บัญญัติไว้ในบทเบ็ดเสร็จทั่วไปเช่นเดียวกับมาตรา 899 และ มาตรา 985 ซึ่งบทบัญญัติในเรื่องตัวสัญญาใช้เงินไม่ได้บัญญัติให้นำมาตรา 915 มาใช้กับตัวสัญญาใช้เงิน ดังนั้นการที่จำเลยที่ 3 สัถ์หลังตัวสัญญาใช้เงินมีข้อความว่า ห้ามใช้สิทธิไล่เบี้ยผู้สัถ์หลังนั้นเป็นข้อความที่ขัดต่อ

¹⁹ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัดและตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 17 แก้ไขเพิ่มเติมโดยเสาวนีย์ อัครโรจน์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533), น.151.

²⁰ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2550), น. 174.

มาตรา 983 (2) หากเป็นผลบังคับแก่ตัวสัญญาใช้เงินตามมาตรา 899 ไม่ จำเลยที่ 3 จึงต้องรับผิดชอบตามตัวสัญญาใช้เงิน

เพื่อความทำความเข้าใจในประเด็นดังกล่าว ผู้เขียนจะอธิบายกรณีผู้สละหลังจกดข้อกำหนดลบล้างหรือจำกัดความรับผิด ตามมาตรา 915(1) พอสังเขป ดังนี้

มาตรา 915 บัญญัติว่า “ผู้ส่งจ่ายตัวแลกเงินและผู้สละหลังคนใด ๆ ก็ดี จะจกดข้อกำหนดซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้ลงไว้ชัดแจ้งในตัวนั้นก็ได้ คือ

(1) ข้อกำหนดลบล้างหรือจำกัดความรับผิดของตนเองต่อผู้ทรงตัวเงิน”

ข้อกำหนดลบล้างความรับผิด คือ ข้อกำหนดที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สละหลังได้เขียนไว้ในตัวแลกเงินและเช็ค เพื่อแสดงเจตนาว่าตนจะไม่รับผิดชอบแม้ว่าตัวจะถูกละเมิดหรือการใช้เงินตามมาตรา 914 โดยข้อกำหนดลบล้างความรับผิดอาจใช้ข้อความ เช่น “Without Recourse”, “Sans Recourse”, “ปราศจากการไล่เบี้ย”, “ไล่เบี้ยข้าพเจ้าไม่ได้”²¹ เป็นต้น และกรณีผู้สละหลังเขียนข้อกำหนดลบล้างความรับผิดนั้น โดยทั่วไปในการออกตัวเงินจะนิยมพิมพ์ตารางการสละหลังไว้ด้านหลังตัวใน 2 ลักษณะคือ สละหลังแบบไล่เบี้ยผู้สละหลังได้ (With Recourse) และสละหลังแบบไล่เบี้ยผู้สละหลังไม่ได้ (Without Recourse)²²

ข้อกำหนดจำกัดความรับผิด คือ ข้อกำหนดที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สละหลังได้เขียนไว้ในตัวแลกเงินและเช็ค เพื่อแสดงเจตนาว่าตนจะรับผิดชอบตามที่ระบุไว้เท่านั้น ซึ่งเป็นการจำกัดความรับผิดของตนให้แตกต่างจากที่กำหนดไว้ในมาตรา 914 เช่น สละหลังโดยจำกัดความรับผิดของตนว่า “รับผิดชอบเฉพาะต้นเงินไม่รวมดอกเบี้ย” หรือ “รับผิดไม่เกิน 100,000 บาท” เป็นต้น นอกจากนี้ผู้สละหลังสามารถจำกัดความรับผิดโดยมีเงื่อนไขได้ เช่น สละหลังโดยระบุข้อความว่า “จะรับผิดชอบเมื่อได้รับสินค้าครบถ้วนตามสัญญา”

ผู้สละหลังอาจเขียนข้อกำหนดลบล้างหรือจำกัดความรับผิดของตนเองได้ขณะที่ทำการสละหลังตัวแลกเงินและเช็ค หากผู้รับสละหลังยินยอมที่จะรับตัวที่มีข้อกำหนดดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อว่าผู้สละหลังจะไม่ต้องรับผิดชอบในความในตัวของตนทั้งหมดหรือบางส่วน การที่ผู้สละหลังเขียนข้อกำหนดลบล้างหรือจำกัดความรับผิดของตนเองนั้นส่งผลให้ผู้สละหลังที่เขียนข้อกำหนดดังกล่าวไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงหรือรับผิดชอบอย่างจำกัด โดยข้อกำหนดดังกล่าวเป็นเรื่องเฉพาะตัวของ

²¹ อุดม งามเมืองสกุล, “ขอบเขตและผลทางกฎหมายของข้อกำหนดตามมาตรา 915 ในตัวเงิน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น.83.

²² เพิ่งอ้าง, น.48.

ผู้เขียน ลูกหนี้คนอื่น ๆ จะอ้างข้อกำหนดดลบล้างหรือจำกัดความรับผิดของผู้สละหนี้เพื่อปฏิเสธความรับผิดต่อผู้ทรงไม่ได้

ดังนั้นหากมีการสละหนี้ตัวแลกเปลี่ยนและเช็ค โดยเขียนข้อกำหนดดลบล้างหรือจำกัดความรับผิดของตนไว้ ผู้สละหนี้ไม่ต้องรับผิดหรือรับผิดอย่างจำกัดต่อเจ้าหนี้ตามตัวเงิน ซึ่งหากเปรียบเทียบกับกรณีที่ผู้สละหนี้สละหนี้โดยระบุข้อความห้ามโอนตัวเงินนั้น ต่อมามีการโอนตัวต่อไป เช่นนี้ผู้สละหนี้ยังคงต้องรับผิดชอบต่อบุคคลที่ตนสละหนี้ให้แต่ไม่ต้องรับผิดต่อผู้รับสละหนี้ในภายหลัง ซึ่งต่างจากกรณีผู้สละหนี้เขียนข้อกำหนดดลบล้างความรับผิดที่ ผู้สละหนี้ไม่ต้องรับผิดเลย หรือกรณีการจำกัดความรับผิดที่ผู้สละหนี้คงรับผิดเพียงที่ตนได้จำกัดไว้เท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายทั้งสองเรื่องนี้มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของผู้สละหนี้ที่เขียนข้อความห้ามสละหนี้สละหนี้ไปลงไว้ก็เพราะไม่ต้องทำให้ตัวเงินนั้นโอนต่อไป ทั้งนี้เพื่อที่จะสงวนข้อต่อสู้ของตนที่มีอยู่กับผู้ที่ตนสละหนี้ตัวไปให้เท่านั้น เพราะหากปล่อยให้ตัวสละหนี้โอนกันต่อไปได้เรื่อย ๆ ผู้สละหนี้จะยกข้อต่อสู้ระหว่างตนกับผู้ที่ตนโอนตัวให้นั้นไปต่อสู้ผู้รับสละหนี้ในภายหลังไม่ได้ ทั้งนี้ตามมาตรา 916 แต่การเขียนข้อกำหนดดลบล้างหรือจำกัดความรับผิดนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะไม่ต้องมีความรับผิดตามตัวหรือรับผิดอย่างจำกัด หรือรับผิดเมื่อเงื่อนไขที่กำหนดไว้ได้กระทำลง

โดยหลักนั้นผู้สละหนี้มีความรับผิดตามตัวเงินเมื่อไม่มีการรับรอง หรือไม่มีการใช้เงิน หรือกรณีอื่น ๆ ที่ผู้ทรงอาจใช้สิทธิไล่เบี้ยลูกหนี้ทั้งหลายตามตัวเงินได้ แต่หากผู้สละหนี้ (ตัวแลกเปลี่ยนและเช็ค) ได้เขียนดลบล้างหรือจำกัดความรับผิดตามมาตรา 915(1) ไว้ ผู้สละหนี้ไม่ต้องรับผิดต่อผู้ทรงหรือรับผิดตามที่ได้เขียนจำกัดไว้เท่านั้น ซึ่งเป็นกรณียกเว้นความรับผิดของผู้สละหนี้ ตามมาตรา 914

ส่วนมาตรา 923 นั้นเป็นกรณีที่ให้สิทธิกับผู้สละหนี้ตัวเงินทั้งสามประเภทในการห้ามโอนตัวเงินนั้นต่อไป หากมีการฝ่าฝืนคำสั่งห้ามโอน ผู้สละหนี้ซึ่งได้ระบุข้อความห้ามโอนไม่ต้องรับผิดต่อผู้รับสละหนี้ในภายหลังอันเป็นการยกเว้นความรับผิดของผู้สละหนี้เช่นกัน โดยผู้สละหนี้ซึ่งได้ระบุข้อความห้ามโอน ตามมาตรา 923 หรือผู้สละหนี้ (ตัวแลกเปลี่ยนและเช็ค) ซึ่งได้ดลบล้างหรือจำกัดความรับผิด ตามมาตรา 915(1) สามารถยกเรื่องดังกล่าว ซึ่งปรากฏอยู่บนตัวเงินขึ้นต่อสู้เพื่อปฏิเสธความรับผิดได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ามาตรา 923 เป็นคนละกรณีกับมาตรา 915(1)

3.3.2 วิธีการและผลของการสลักหลังห้ามโอนตั๋วสัญญาใช้เงิน

3.3.2.1 วิธีการสลักหลังห้ามโอนตั๋วสัญญาใช้เงิน

มาตรา 985 กำหนดให้นำมาตรา 923 มาใช้เท่าที่ไม่ขัดกับสภาพของตั๋วสัญญาใช้เงิน ดังนั้นผู้สลักหลังสามารถสลักหลังห้ามโอนตั๋วสัญญาใช้เงินได้ตามความในมาตรา 923 ประกอบกับมาตรา 985 หากผู้สลักหลังมีความประสงค์จะห้ามโอนตั๋วสัญญาใช้เงินต่อไปก็ยังสามารถทำได้โดยการเขียนข้อความห้ามโอนลงในด้านหน้าหรือด้านหลังของตั๋วสัญญาใช้เงิน เช่น เปลี่ยนมือไม่ได้, ห้ามเปลี่ยนมือ (not negotiable), ห้ามโอน (not transferable), โอนให้นาย ก. เท่านั้น เป็นต้น โดยข้อความห้ามโอนนั้นต้องเป็นส่วนประกอบกับการสลักหลัง

3.3.2.2 ผลของการสลักหลังห้ามโอนตั๋วสัญญาใช้เงิน

หากผู้รับสลักหลังได้โอนตั๋วสัญญาใช้เงินที่มีการสลักหลังห้ามโอนนั้นต่อไป ผู้รับสลักหลังในภายหลังเป็นผู้ทรง เมื่อถึงกำหนดใช้เงินผู้ทรงมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินจ่ายเงินตามตั๋วได้ หากผู้ออกตั๋วไม่ใช้เงินผู้ทรงสามารถไล่เบี้ยคู่สัญญาทั้งหลายให้รับผิดชอบเนื้อความในตั๋วสัญญาใช้เงินได้ (มาตรา 967 ประกอบมาตรา 985) แต่จะไล่เบี้ยผู้สลักหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนไม่ได้ ทั้งนี้ตามมาตรา 923 ประกอบมาตรา 985

ตัวอย่าง

<p>(ด้านหน้าตั๋วสัญญาใช้เงิน)</p> <p>สถานที่ออกตั๋ว.....วันที่ออกตั๋ว.....</p> <p>ข้าพเจ้า.....อ.....สัญญาจะจ่ายเงินให้แก่.....ร.....</p> <p>ในวันที่.....เป็นจำนวนเงิน.....</p> <p>ลงชื่อ.....อ..... (ผู้ออกตั๋ว)</p>	<p>(ด้านหลังตั๋วสัญญาใช้เงิน)</p> <p>(1) โอนให้หนึ่งเท่านั้น</p> <p>ร.</p> <p>(2) โอนให้ สอง</p> <p>หนึ่ง</p>
--	---

อ. ออกตั๋วสัญญาใช้เงินโดยสัญญาว่าจะจ่ายเงินให้ ร. ต่อมา ร. สลักหลังตั๋วให้หนึ่ง เพื่อชำระหนี้ค่าสินค้า โดยระบุข้อความว่า “โอนให้หนึ่งเท่านั้น” ซึ่งเป็นการสลักหลังโดยระบุข้อความห้ามโอนตั๋วสัญญาใช้เงินตามมาตรา 923 ประกอบมาตรา 985 ต่อมาหนึ่งโอนตั๋วให้กับสอง เมื่อถึงกำหนดใช้เงิน หาก อ. ไม่ใช้เงิน สองซึ่งมีฐานะเป็นผู้ทรงสามารถไต่เบี่ยหนึ่งและ อ. ได้ แต่จะไต่เบี่ย ร. ไม่ได้ เพราะ ร. คือ ผู้สลักหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนจึงไม่ต้องรับผิดชอบซึ่งเป็นผู้รับสลักหลังในภายหลัง อย่างไรก็ตามหากหนึ่งได้ใช้เงินให้กับสองและเข้าถือเอาตั๋วสัญญาใช้เงินหนึ่งสามารถมาไต่เบี่ยสองได้ตามความในมาตรา 967 ประกอบมาตรา 985

3.3.3 วิธีการและผลของการสลักหลังห้ามโอนเช็ค

3.3.3.1 วิธีการสลักหลังห้ามโอนเช็ค

การสลักหลังห้ามโอนเช็คมีหลักการทำนองเดียวกับกรณีตั๋วสัญญาใช้เงิน กล่าวคือ มาตรา 989 กำหนดให้นำมาตรา 923 มาใช้เท่าที่ไม่ขัดกับสภาพของเช็ค ดังนั้นผู้สลักหลังจึงสามารถสลักหลังห้ามโอนเช็คได้ ตามความในมาตรา 923 ประกอบกับมาตรา 989 โดยผู้สลักหลังสามารถระบุข้อความใด ๆ ที่แสดงเจตนาในการห้ามโอนลงบนด้านหน้าหรือด้านหลังของเช็ค เช่น “เปลี่ยนมือไม่ได้” “ห้ามเปลี่ยนมือ” (not negotiable) “ห้ามโอน” (not transferable) “โอนให้นาย ก. เท่านั้น” เป็นต้น โดยข้อความห้ามโอนนั้นต้องเป็นส่วนประกอบของการสลักหลัง

3.3.3.2 ผลของการสลักหลังห้ามโอนเช็ค

เมื่อผู้สลักหลังได้ระบุข้อความห้ามโอนเช็ค ผู้รับสลักหลังจะถือเช็คไว้เพื่อยื่นให้ธนาคารใช้เงินเมื่อถึงกำหนดจ่ายเงิน หรือผู้รับสลักหลังจะโอนเช็คต่อไปก็ได้ หากมีการสลักหลังโอนเช็คต่อไป ผู้รับสลักหลังในภายหลังเป็นผู้ทรงสามารถยื่นเช็คให้ธนาคารใช้เงินได้ หากธนาคารปฏิเสธการใช้เงินตามเช็ค ผู้ทรงมีสิทธิไต่เบี่ยลูกหนี้ทั้งหลายให้รับผิดชอบเนื้อความในเช็คได้ (มาตรา 967 ประกอบมาตรา 989) แต่จะไต่เบี่ยผู้สลักหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนไม่ได้ตามความในมาตรา 923 ประกอบกับมาตรา 989

ตัวอย่าง

<p>(ด้านหน้าเช็ค) เช็ค</p> <p style="text-align: center;">วันที่.....</p> <p>จ่าย.....ร.....</p> <p>จำนวนเงิน.....</p> <p style="text-align: center;">ลงชื่อ.....อ..... (ผู้สั่งจ่าย)</p> <p>ธนาคาร.....จ.....กรุงเทพมหานคร</p>	<p>(ด้านหลังเช็ค)</p> <p style="text-align: center;">(1) โอนให้หนึ่ง not negotiable</p> <p style="text-align: center;">ร.</p> <p style="text-align: center;">(2) โอนให้ สอง</p> <p style="text-align: center;">หนึ่ง</p>
--	--

อ. ออกเช็คโดยสั่งให้ ธนาคาร จ. จ่ายเงินให้ ร. ต่อมา ร. สลักหลังตัวให้หนึ่งเพื่อชำระหนี้ค่าสินค้า โดยระบุข้อความว่า “not negotiable” ซึ่งเป็นการสลักหลังห้ามโอน ต่อมาหนึ่งโอนตัวให้กับสอง เมื่อถึงกำหนดใช้เงิน หากธนาคาร จ. ปฏิเสธการชำระเงิน สองซึ่งมีฐานะเป็นผู้ทรงสามารถไต่เบี่ย หนึ่งและ อ. ได้ แต่จะไต่เบี่ย ร. ไม่ได้ เพราะ ร. คือ ผู้สลักหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนจึงไม่ต้องรับผิดชอบสองซึ่งเป็นผู้รับสลักหลังเช็คในภายหลัง (มาตรา 923 ประกอบมาตรา 989) อย่างไรก็ตามหากหนึ่งได้ใช้เงินให้กับสองและเข้าถือเอาเช็ค หนึ่งสามารถมาไต่เบี่ย ร. ได้ตามความในมาตรา 967 ประกอบมาตรา 989

อย่างไรก็ตามในกรณีเช็คขีดคร่อมซึ่งข้อความ “ห้ามเปลี่ยนมือ” กฎหมายได้กำหนดผลไว้ในมาตรา 999 คือ ผู้ที่ได้รับเช็คขีดคร่อมซึ่งมีคำว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” บุคคลนั้นไม่มีสิทธิในเช็คนั้นยิ่งไปกว่า และไม่สามารถใช้สิทธิในเช็คนั้นต่อไปได้ดีกว่าสิทธิของบุคคลอันตนได้เช็คของเขา มา ซึ่งเป็นการใช้หลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน จึงมีปัญหาค่าที่ต้องพิจารณาว่ากรณีที่ผู้สลักหลังเขียนข้อความห้ามเปลี่ยนมือลงในเช็คขีดคร่อมนั้นจะบังคับตามมาตรา 923 หรือมาตรา 999 ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 4

3.4 กฎหมายต่างประเทศ

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะพิจารณาถึงวิธีการและผลของการสลักหลังห้ามโอนตามกฎหมายต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์ถึงความแตกต่างและข้อดี ข้อเสีย โดยจะพิจารณาตามลำดับดังนี้

3.4.1 กฎหมายอังกฤษ (Bills of Exchange Act 1882)

3.4.2 กฎหมายสหรัฐอเมริกา (Uniform Commercial Code 1990 : U.C.C)

3.4.3 กฎหมายเอกกรุป (Uniform Law)

3.4.3.1 อนุสัญญาเฮก (Uniform Law for Bills of Exchange and Promissory notes 1912)

3.4.3.2 อนุสัญญาเจนีวา (Convention Providing a Uniform Law for Bills of Exchange and Promissory notes, 1930 and Convention Providing a Uniform Law for Cheques, 1931)

3.4.3.3 อนุสัญญาเวียนนา (Convention on International Bills of Exchange and International Promissory Notes 1988)

3.4.1 กฎหมายอังกฤษ

ในเรื่องการสลักหลังห้ามโอน พระราชบัญญัติตั๋วเงิน ค.ศ. 1882 (Bills of Exchange Act 1882) ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 35²³ ซึ่งมีหลักว่า

(1) การสลักหลังเป็นการสลักหลังห้ามโอน เมื่อมีข้อความห้ามโอนตั๋วเงินต่อไป หรือแสดงลงไว้ว่า การสลักหลังเป็นแต่การมอบอำนาจให้ปฏิบัติแก่ตัวดังลงข้อความไว้ และห้ามมิให้โอนสิทธิในตัวให้ใคร เช่น ใช้ข้อความว่า “จ่ายดีเท่านั้น” หรือ “จ่ายดีเพื่อนำเข้าบัญชีเอ็กซ์” หรือ “จ่ายดี หรือตามคำสั่งเพื่อเรียกเก็บ”

---

²³Section 35 (1) An Indorsement is restrictive which prohibits the further negotiation of the bill or which expresses that it is a mere authority to deal with the bill as thereby directed and not a transfer of the ownership thereof, as, for example, if a bill be indorsed “Pay D. ,” or “Pay D. for the account of X.,” or “Pay D. or order for collection.”

(2) A restrictive indorsement gives the indorsee the right to receive payment of the bill and to sue any party thereto that his indorser could have sued, but gives him no power to transfer his right as indorsee unless it expressly autorise him to do so.

(3) Where a restrictive indorsement authorize further transfer, all subsequent indorsees take the bill with the same rights and subject to the same liabilities as the first indorsee under the restrictive indorsement.

(2) การสลักหลังห้ามโอน ให้สิทธิแก่ผู้รับสลักหลังที่จะเรียกให้ใช้เงินตามตัวและฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่คู่สัญญาทั้งหลายซึ่งผู้สลักหลังให้แก่ตนจะพึงฟ้องได้ แต่ไม่ให้อำนาจที่จะโอนสิทธิของผู้รับสลักหลังนั้นต่อไป เว้นแต่จะลงอนุญาตไว้โดยเฉพาะ

(3) ถ้าการสลักหลังห้ามโอนอนุญาตให้โอนได้ ผู้รับสลักหลังในภายหลังย่อมรับไปซึ่งสิทธิและความรับผิดของผู้รับสลักหลังที่รับการสลักหลังห้ามโอนคนแรก

มาตรา 35 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยตัวแลกเงิน ซึ่งสามารถนำมาใช้กับกรณีตัวสัญญาใช้เงิน (โดยมาตรา 89(1)) และเช็ค (โดยมาตรา 73)

การสลักหลังห้ามโอน ตามมาตรา 35 อาจแบ่งได้ 2 กรณี²⁴ ดังนี้

3.4.1.1 การสลักหลังที่มีข้อความห้ามโอนตัวเงินต่อไป

การสลักหลังที่มีข้อความห้ามโอนตัวเงินต่อไปเป็นกรณีที่ผู้สลักหลังสลักหลังตัวเงินโดยระบุข้อความห้ามโอนไว้ เช่น จ่ายดีเท่านั้น (pay D only) การสลักหลังเช่นนี้ผู้สลักหลังโอนสิทธิของตนตามตัวไปยังผู้รับสลักหลัง แต่ป้องกันตัวจากการโอนเปลี่ยนมือต่อไป

แต่การสลักหลังว่า “จ่ายดี” (pay D), “จ่ายดีหรือตามคำสั่ง” (pay D or order) ไม่ถือเป็นการห้ามโอนตัวเงินแต่เป็นการสลักหลังเฉพาะ (Special Indorsement)²⁵ กล่าวคือ เป็นการสลักหลังที่ระบุตัวบุคคลที่ต้องใช้เงินให้ หรือตามคำสั่งของผู้ที่ระบุตัวไว้ (มาตรา 34 (2)) นอกจากนี้มาตรา 8 (5) ได้กำหนดว่าเมื่อใดที่ตัวเงินมีข้อความแต่แรกออกตัว หรือในการสลักหลังให้จ่ายเงินแก่บุคคลที่ระบุชื่อไว้ ถึงแม้ว่าจะมิได้สั่งจ่ายตามคำสั่งของบุคคลนั้น ก็ยังอาจจ่ายเงินให้แก่บุคคลนั้นหรือตามคำสั่งของบุคคลนั้นได้ตามแต่บุคคลนั้นจะเลือก

ผลของการสลักหลังที่มีข้อความห้ามโอนตัวเงินต่อไป มีดังนี้

(1) ผลต่อผู้สลักหลัง

ผู้สลักหลังซึ่งได้สลักหลังโดยระบุข้อความห้ามโอนตัวเงินต่อไปมีความรับผิดต่อผู้รับสลักหลัง กล่าวคือ หากตัวเงินขาดความเชื่อถือเพราะการไม่รับรองหรือการไม่ใช้เงินตามเนื้อความแห่งตัว ผู้สลักหลังจะรับผิดชอบใช้เงินให้แก่ผู้ทรง (มาตรา 55(2))

²⁴ A.G.Guest, *Chalmers and Guest on Bills of Exchange, Cheques and Promissory Notes*, Sixteenth Edition (London: Sweet and Maxwell, 2005), pp. 320.

²⁵ *Ibid*, pp. 321.

(2) ผลต่อผู้รับสลักหลัง

การสลักหลังห้ามโอนให้สิทธิแก่ผู้รับสลักหลังซึ่งมีฐานะเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ที่จะเรียกให้ใช้เงินตามตัวและฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่คู่สัญญาทั้งหลาย²⁶ และหากการสลักหลังห้ามโอนมีการอนุญาตไว้โดยเฉพาะว่าให้โอนตัวต่อไปได้ ผู้สลักหลังก็สามารถโอนตัวฉบับนั้นต่อไปได้ (มาตรา 35(2)) อย่างไรก็ตามจากการศึกษาไม่พบว่ามีการกรณีที่อนุญาตให้โอนตัวต่อไปได้

(3) ผลต่อผู้รับสลักหลังในภายหลัง

เมื่อพิจารณามาตรา 35 ประกอบกับประกอบกับมาตรา 36(1) ซึ่งกำหนดว่า เมื่อตัวเงินออกมาแต่เริ่มต้นในรูปเป็นตัวที่โอนได้ ตัวนั้นย่อมโอนกันได้จนกว่าจะมีการห้ามโอน หรือมีการใช้เงินหรือหนี้ตามตัวโดยประการอื่น ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อผู้สลักหลังได้ระบุข้อความห้ามโอนตัวไว้แล้ว ผู้รับสลักหลังไม่สามารถโอนตัวต่อไปได้ ดังนั้นหากมีการโอนต่อไปผู้รับสลักหลังในภายหลังไม่ใช่ผู้ทรงจึงไม่อาจเรียกให้คู่สัญญาตามตัวต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวได้

3.4.1.2 การสลักหลังที่เป็นแต่เพียงการมอบอำนาจให้ปฏิบัติแก่ตัวดั่งลงข้อความไว้ และห้ามมิให้โอนสิทธิในตัวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการสลักหลังที่เป็นแต่เพียงการมอบอำนาจให้ปฏิบัติแก่ตัวดั่งลงข้อความไว้และห้ามมิให้โอนสิทธิในตัวต่อไป ก็เพื่อให้ผู้รับสลักหลังปฏิบัติกับตัวเมื่อได้รับตัวมา เช่น สลักหลังเพื่อให้ตัวแทนเรียกเก็บเงินตามตัว โดยอาจสลักหลังว่า “จ่ายดีหรือตามคำสั่งเพื่อเรียกเก็บ” (pay D or order for collection) หรือกรณีที่ลูกค้าของธนาคารสลักหลังเช็คเพื่อให้ธนาคารเรียกเก็บเงินตามเช็ค ธนาคารก็เป็นตัวแทนของลูกค้าเพื่อเรียกเก็บเงินตามเช็ค เช่น “จ่ายธนาคารดี, ราคาที่เรียกเก็บ” (pay to D bank, value on collection) หรือสลักหลังเพื่อประโยชน์หรือการใช้ของผู้สลักหลังเอง เช่น สลักหลังโดยระบุว่า “จ่ายเงินให้กับทาสของข้าพเจ้าเพื่อประโยชน์ของข้าพเจ้า” (Pay the money to my servant for my use), “จ่ายดีหรือตามคำสั่งเพื่อประโยชน์ของข้าพเจ้า” (Pay to D, or his order for my use) หรือเพื่อประโยชน์หรือการใช้ของบุคคลอื่น เช่น สลักหลังโดยระบุว่า “จ่ายดีเพื่อเข้าบัญชีเอ็กซ์” (Pay D for the account of X), “จ่ายดีหรือตามคำสั่งเพื่อเข้าบัญชีเอ็กซ์” (Pay to D, or his order, for the account of X)²⁷

²⁶ A.G.Guest, *Ibid*, pp. 321.

²⁷ *Ibid*, pp. 321.

ผลของการสลักหลังที่เป็นแต่เพียงการมอบอำนาจให้ปฏิบัติแก่ตัวดังลงข้อความไว้ และห้ามมิให้โอนสิทธิในตัวต่อไป มีดังนี้

(1) ผลต่อผู้สลักหลัง

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สลักหลังและผู้รับสลักหลังอยู่ภายใต้หลักการเรื่องตัวการและตัวแทน ผู้สลักหลังอยู่ในฐานะตัวการ ผู้รับสลักหลังอยู่ในฐานะตัวแทนผู้ได้รับมอบอำนาจจากผู้สลักหลัง ดังนั้นผู้สลักหลังไม่มีความรับผิดชอบในตัวเงินต่อผู้รับสลักหลัง และหากมีการอนุญาตให้โอนตัวต่อไปได้ ผู้สลักหลังมีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อผู้รับสลักหลังในภายหลังตามหลักการเรื่องตัวการตัวแทนเช่นเดียวกัน²⁸

(2) ผลต่อผู้รับสลักหลัง

การสลักหลังห้ามโอนให้สิทธิแก่ผู้รับสลักหลังซึ่งมีฐานะเป็นผู้ทรงที่จะเรียกให้ใช้เงินตามตัว และฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่คู่สัญญาทั้งหลายซึ่งผู้สลักหลังให้แก่ตนจะพึงฟ้องได้ แต่การสลักหลังห้ามโอนไม่ให้อำนาจที่จะโอนสิทธิของผู้รับสลักหลังนั้นต่อไป เว้นแต่จะมีการอนุญาตไว้โดยเฉพาะ กล่าวคือ เมื่อผู้สลักหลังได้สลักหลังห้ามโอนตัวเงินไว้แล้ว ผู้รับสลักหลังไม่สามารถโอนตัวเงินฉบับนั้นต่อไปได้ เว้นแต่จะมีข้อความที่แสดงถึงการอนุญาตให้โอนตัวเงินนั้นต่อไปได้ เช่น “จ่ายดีหรือตามคำสั่งเพื่อเรียกเก็บ” (pay D or order for collection) คำว่า “ตามคำสั่ง” (or order) เป็นการแสดงถึงการอนุญาตให้โอนสิทธิของผู้รับสลักหลังนั้นต่อไปได้²⁹

(3) ผลต่อผู้รับสลักหลังในภายหลัง

ถ้าการสลักหลังห้ามโอนอนุญาตให้โอนได้ ผู้รับสลักหลังในภายหลังย่อมรับไปซึ่งสิทธิและความรับผิดชอบของผู้รับสลักหลังที่รับการสลักหลังห้ามโอนคนแรก ผู้รับสลักหลังในภายหลังกลายเป็นผู้ทรง แต่ไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย³⁰ กล่าวคือ เมื่อมีการโอนต่อไป ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน

ในเรื่องการเป็นผู้ทรงนั้นพระราชบัญญัติตัวเงินของอังกฤษกำหนดไว้ในมาตรา 2 วรรคแปด ซึ่งมีหลักว่า ผู้ทรง หมายถึง ผู้รับเงินหรือผู้รับสลักหลังตัวเงินหรือตัวสัญญา ซึ่งเป็นผู้มีตัวอยู่ในความครอบครอง หรือบุคคลซึ่งเป็นผู้ถือตัวเงินหรือตัวสัญญา³¹

²⁸ *Ibid*, pp. 321.

²⁹ A.G.Guest, *supra* note 27, pp.322.

³⁰ *Ibid*, pp. 323.

³¹ พระราชบัญญัติตัวเงินของอังกฤษ มาตรา 2 วรรคหก ตัวเงิน หมายความว่าถึง ตัวแลกเปลี่ยน ตัวสัญญา หมายความว่าถึง ตัวสัญญาใช้เงิน

ส่วนการเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายนั้นกำหนดไว้ในมาตรา 29³² ซึ่งมีหลักว่า ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายคือ ผู้ที่ได้ตัวเงินมาในรูปบริบูรณ์และถูกต้องตามเนื้อความที่ปรากฏใน ตราสาร ทั้งถูกต้องตามที่บัญญัติไว้ต่อไปนี้เป็นคือ

(ก) ได้เป็นผู้ทรงก่อนตัวนั้นถึงกำหนดใช้เงิน โดยไม่รู้ว่าตัวนั้นขาดความน่าเชื่อถือมาก่อน หากกรณีเป็นดังนี้

(ข) ได้ตัวมาโดยสุจริตมีสินจ้างตอบแทน ทั้งเมื่อเขาโอนตัวนั้นให้ ไม่รู้ถึงข้อบกพร่องแห่งสิทธิของผู้ที่โอนตัวให้ตน

จากหลักในมาตรา 29 จะเห็นว่ากฎหมายตัวเงินของอังกฤษได้กำหนดการเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายไว้อย่างชัดเจน คือ นอกจากจะต้องมีตัวเงินที่มีข้อความสมบูรณ์และถูกต้องไว้ในความครอบครองแล้ว ผู้ทรงต้องได้ตัวเงินนั้นก่อนที่จะถึงกำหนดใช้เงินโดยไม่รู้ว่าตัวนั้นขาดความเชื่อถือมาก่อน และต้องได้ตัวเงินมาโดยสุจริตมีสินจ้างตอบแทนและไม่รู้ถึงข้อบกพร่องแห่งสิทธิของผู้ที่โอนตัวให้ตน

คำว่า “โดยสุจริต” นั้นได้มีการอธิบายไว้ในพระราชบัญญัติตัวเงินของอังกฤษ มาตรา 90 โดยมีหลักว่า บุคคลย่อมได้ชื่อว่าทำการโดยสุจริตตามความแห่งพระราชบัญญัตินี้ เมื่อได้ทำโดยซื่อ จะได้มีความประมาทเลินเล่อด้วยหรือไม่ก็ตาม ซึ่งมีผู้อธิบายว่า ผู้ที่ได้ตัวเงินไว้ในความครอบครอง หากเขาพิสูจน์ได้ว่าเขาได้รับโอนตัวเงินไว้โดยมิได้รู้ถึงข้อบกพร่องแห่งสิทธิของผู้ที่โอนตัวให้และในสถานการณ์เช่นนั้นเขาไม่ควรต้องรู้อะไรไปกว่านั้น ย่อมแสดงว่าผู้นั้นได้รับตัวไว้โดยสุจริตตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว³³

---

³² Section 29 “A holder in due course is holder who has taken a bill, complete and regular on face of it, under the following condition ; namely :

(a) That he become the holder of it was overdue, and without notice that it has been previously dishonored, if such was the fact

(b) That he took the bill in good faith and for value, and that at the time the bill was negotiated to him he had no notice of any defect in the title of the person who negotiated it.”

³³Dudley Richardson, Guide to Negotiable Instruments and The Bills of Exchange Acts, Fourth Edition (London: Butterworths, 1970), pp.22.

นอกจากนี้มีการกำหนดถึงสิทธิและอำนาจของผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายไว้ใน มาตรา 38 (2)³⁴ กล่าวคือ ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายย่อมมีสิทธิในตัวโดยปลอดจากข้อบกพร่องใด ๆ ในสิทธิของคู่สัญญา ก่อน ๆ ทั้งปลอดจากจากข้อต่อสู้ใด ๆ ที่คู่สัญญาเหล่านั้นมีต่อตนเอง กับ มีสิทธิที่จะบังคับใช้เงินเอาจากผู้รับผิดชอบตามตัวทุกคน

ดังนั้นเมื่อผู้รับสลักหลังในภายหลังไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายจึงทำให้ต้องรับเอาความบกพร่องใด ๆ ในสิทธิของคู่สัญญาคนก่อนมาด้วย ทั้งนี้ตามหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน อย่างไรก็ตามผู้รับสลักหลังในภายหลังมีฐานะเป็นผู้ทรงจึงมีสิทธิที่จะเรียกให้ใช้เงินตามตัว และฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่คู่สัญญาทั้งหลายซึ่งผู้สลักหลังตัวให้แก่ตนจะพึงฟ้องได้ (มาตรา 38(1))

(4) ผลต่อคู่สัญญาอื่น ๆ

เมื่อผู้สลักหลังสลักหลังห้ามโอนตัวเงิน โดยมีการอนุญาตให้โอนตัวต่อไปได้ และตัวเงินนั้นได้ถูกโอนต่อ ๆ ไป ผู้รับสลักหลังในภายหลังมีสิทธิในตัวเช่นเดียวกับที่ผู้รับสลักหลังตัวจากการห้ามโอนคนแรกพึงมี ซึ่งเป็นไปตามหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน ส่งผลให้คู่สัญญาอื่น ๆ สามารถยกผลของการห้ามโอนนั้นมาเพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบได้ เช่น ผู้โอนไม่มีสิทธิในตัว ผู้ที่รับโอนก็ไม่มีสิทธิในตัวเงินฉบับนั้นด้วย ตามหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน

เมื่อพิจารณาการสลักหลังห้ามโอนตามกรอบของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 923 พบว่าการสลักหลังห้ามโอนของกฎหมายอังกฤษในกรณีแรก คือการสลักหลังที่มีข้อความห้ามโอนตัวเงินต่อไปเท่านั้นที่เป็นการสลักหลังห้ามโอน ส่วนกรณีที่สอง คือการสลักหลังที่เป็นแต่เพียงการมอบอำนาจให้ปฏิบัติแก่ตัวดังลงข้อความไว้ และห้ามมิให้โอนสิทธิในตัวต่อไปนั้นเป็นเรื่องการสลักหลังที่ไม่ใช่การโอนกรรมสิทธิ์ในตัวเงิน แต่เป็นการสลักหลังเพื่อให้ผู้รับสลักหลังปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งกับตัว ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกรณี

³⁴ Section 38 "The rights and power of the holder of a bill are as follows

(1) He may sue on the bill in his own name:

(2) Where he is a holder in due course, he hold the bill free from any defect of title of prior parties, as well as from mere personal defences available to prior parties among themselves, and may enforce payment against all parties liable on the bill:

(3) Where his title is defective (a) if he negotiates the bill to a holder in due course, that holder obtains a good and complete title to the bill, and (b) if he obtains payment of the bill the person who pay him in due course gets a valid discharge for the bill."

การสลักหลังตัวเงินเพื่อให้ตัวแทนเรียกเก็บและกฎหมายได้บัญญัติแยกไว้ต่างหากจากกรณีการสลักหลังห้ามโอน และกำหนดผลทางกฎหมายไว้ต่างกัน ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 925

“เมื่อใดความที่สลักหลังมีข้อกำหนดว่า “ราคาอยู่ที่เรียกเก็บ” ก็ดี “เพื่อเรียกเก็บ” ก็ดี “ในฐานะจัดการแทน” ก็ดี หรือความสำนวนอื่นใดอันเป็นปริยายว่าตัวแทนไซ้ร ทำหน้าที่ผู้ทรงตัว แลกเงินจะใช้สิทธิทั้งปวงอันเกิดแต่ตัวนั้นก็ยอมได้ทั้งสิ้นแต่ว่าจะสลักหลังได้เพียงในฐานะเป็นตัวแทน”

มาตรา 925 กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าการสลักหลังนั้นยอมโอนไปซึ่งบรรดาสิทธิอันเกิดแต่ตัวเงิน เช่น สิทธิที่จะได้รับเงิน สิทธิที่จะบังคับชำระเงินตามตัว แต่จะสลักหลังได้เพียงในฐานะตัวแทนเนื่องจากการสลักหลังตามมาตรา 925 ไม่มีผลเป็นการโอนสิทธิอันเกิดแต่ตัวเงินไปทั้งหมด แต่เป็นการสลักหลังให้ตัวแทนไปเรียกเก็บเงินให้แก่ตัวการ โดยผู้สลักหลังนั้นเป็นตัวการ ส่วนผู้รับสลักหลังซึ่งเป็นผู้ทรงตัวเงินมีฐานะเป็นตัวแทน

การสลักหลังให้ตัวแทนนั้นอาจใช้ข้อความ เช่น “จ่ายหนึ่งเพื่อให้เรียกเก็บเงิน” หรือ “จ่ายหนึ่ง ราคาอยู่ที่เรียกเก็บ” หรือ “เพื่อเรียกเก็บ” หรือ “ธนาคาร ก. จำกัด COLLECTING BANK”

ผลของการสลักหลังให้ตัวแทนตามมาตรา 925 มีดังนี้

1. ผลต่อผู้สลักหลัง

ผู้สลักหลังมีฐานะเป็นตัวการ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สลักหลังและผู้รับสลักหลังต้องบังคับตามกฎหมายว่าด้วยตัวการตัวแทน สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบทั้งหลายตามตัวเงินจึงยังเป็นของผู้สลักหลัง ผู้รับสลักหลังจะฟ้องผู้สลักหลังให้รับผิดชอบตามเนื้อความในตัวเงินนั้นไม่ได้

2. ผลต่อผู้รับสลักหลัง

ผู้รับสลักหลังเป็นผู้ทรง แต่ไม่ใช่ผู้ทรงอย่างแท้จริงตามความหมายในมาตรา 904 และ 905 กล่าวคือ ผู้รับสลักหลังไม่ใช่เจ้าของกรรมสิทธิในตัวเงิน คงเป็นแต่เพียงผู้ทรงในฐานะเป็นตัวแทน มีอำนาจกระทำการทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อให้ได้สิทธิเกี่ยวกับการรับเงิน³⁵ เช่น นำตัวเงินไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองก่อนถึงกำหนดชำระเงิน นำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายหรือผู้รับรองใช้เงินเมื่อตัวถึงกำหนด มีสิทธิไต่เบี่ยผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลัง และลูกหนี้อื่นๆ เมื่อไม่มีการรับรองหรือไม่ใช้เงิน โดยผู้รับสลักหลังสามารถฟ้องคดีได้ด้วยตนเอง เป็นต้น เมื่อมีการใช้เงินตามตัวแล้ว ผู้รับสลักหลังซึ่งมี

³⁵ อ้างแล้ว เิงอรรถที่ 6,172.

ฐานะเป็นตัวแทนต้องนำเงินที่เรียกเก็บได้มอบให้กับผู้สลักหลังซึ่งเป็นตัวการ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 810

“เงินและทรัพย์สินอย่างอื่นบรรดาที่ตัวแทนได้รับไว้เกี่ยวด้วยการเป็นตัวแทนนั้น ท่านว่าตัวแทนต้องส่งให้แก่ตัวการทั้งสิ้น...”

อย่างไรก็ตามหากผู้รับสลักหลังไม่ประสงค์ดำเนินการดังกล่าวด้วยตนเอง ผู้รับสลักหลังสามารถสลักหลังตัวเงินนั้นต่อไปได้ โดยเป็นการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บเงินแทนตน แต่จะสลักหลังโอนเพื่อชำระหนี้อันเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในตัวเงิน หรือจำนำตัวเงินนั้นไม่ได้ เนื่องจากผู้รับสลักหลังไม่มีกรรมสิทธิ์ในตัวเงินนั้น

3. ผลต่อผู้รับสลักหลังในภายหลัง

หากผู้รับสลักหลังสลักหลังตัวเงินนั้นต่อไปถือว่าการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บเงินแทนตน ซึ่งทำให้ผู้รับสลักหลังในภายหลังมีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้รับสลักหลัง กล่าวคือ ผู้รับสลักหลังในภายหลังอยู่ในฐานะตัวแทนของผู้สลักหลัง

4. ผลต่อคู่สัญญาอื่น ๆ

คู่สัญญาอื่น ๆ ซึ่งต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวเงิน เช่น ผู้ส่งจ่าย ผู้สลักหลัง ผู้รับรอง ต้องใช้เงินให้กับผู้ทรง (ผู้รับสลักหลังในภายหลัง) ซึ่งไปเรียกเก็บเงิน หรือกระทำการใด ๆ ที่จำเป็นต่อการทำหน้าที่เรียกเก็บเงิน เว้นแต่จะมีข้อต่อสู้ว่าไม่ต้องรับผิดชอบ โดยต้องเป็นข้อต่อสู้ที่ตนมีต่อผู้สลักหลังซึ่งเป็นตัวการ จะใช้ข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้รับสลักหลังหรือผู้รับสลักหลังในภายหลังซึ่งเป็นตัวแทนขึ้นต่อสู้ไม่ได้ ทั้งนี้ตามความในมาตรา 925 วรรคสอง

ดังนั้นจะเห็นว่ากรณีการสลักหลังที่เป็นแต่เพียงการมอบอำนาจให้ปฏิบัติแก่ตัวดังลงข้อความไว้ และห้ามมิให้โอนสิทธิในตัวต่อไป ตามพระราชบัญญัติตัวเงินของอังกฤษ มาตรา 35 มีความแตกต่าง กับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 925 ของไทย กล่าวคือ กฎหมายอังกฤษจะมีการโอนตัวต่อไปได้ต้องมีการเขียนอนุญาตไว้เป็นการเฉพาะ แต่ตามกฎหมายไทยนั้นสามารถโอนตัวต่อไปได้โดยไม่ต้องมีการอนุญาตไว้เป็นการเฉพาะ

สรุป ตามพระราชบัญญัติตัวเงิน ค.ศ. 1882 มาตรา 35 ของอังกฤษ อาจแบ่งกรณีการห้ามโอนตัวเงินได้ 2 กรณี ดังนี้

(1) การสลักหลังที่มีข้อความห้ามโอนตัวเงินต่อไป เช่น จ่ายดีเท่านั้น ผู้รับสลักหลังเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้จ่ายใช้เงินตามตัว หากไม่มีการใช้เงินก็สามารถไต่เบี่ยคู่สัญญาที่ต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวได้ แต่ไม่สามารถที่จะโอนตัวนั้นต่อไปได้

เว้นแต่จะมีการอนุญาตไว้โดยเฉพาะ แต่จากการศึกษาไม่พบกรณีที่สามารถอนุญาตให้โอนตัวต่อไปได้

(2) การสลักหลังที่เป็นแต่เพียงการมอบอำนาจให้ปฏิบัติแก่ตัวดังลงข้อความไว้ และห้ามมิให้โอนสิทธิในตัวต่อไป เช่น “จ่ายดีเพื่อเรียกเก็บ” ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สลักหลังและผู้รับสลักหลังต้องบังคับตามหลักการเรื่องตัวการตัวแทน ผู้รับสลักหลังมีสิทธิเรียกให้ผู้จ่ายใช้เงิน หากผู้จ่ายปฏิเสธการใช้เงิน ผู้รับสลักหลังสามารถไต่เบี่ยคู่สัญญาที่ต้องรับผิดชอบตามตัวได้ แต่ไม่สามารถโอนตัวนั้นต่อไปได้ เว้นแต่จะมีการอนุญาตไว้ เช่น มีข้อความว่า “จ่ายดีหรือตามคำสั่งเพื่อเรียกเก็บ” คำว่า “ตามคำสั่ง” แสดงถึงการอนุญาตให้โอนตัวต่อไปได้ ถ้ามีการอนุญาตให้โอนตัวได้ ผู้รับโอนย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับผู้โอน และอยู่ภายใต้บังคับเรื่องความรับผิดชอบและข้อต่อสัญญาเดียวกันกับผู้โอน กล่าวคือ ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติตัวเงินของอังกฤษ มาตรา 35 แล้ว ผู้เขียนพบว่าเฉพาะกรณีแรกเท่านั้นที่เป็นการสลักหลังห้ามโอนตามกรอบของมาตรา 923 จึงอาจสรุปได้ว่าพระราชบัญญัติตัวเงินของอังกฤษในเรื่องการสลักหลังห้ามโอนนั้น เมื่อผู้สลักหลังได้สลักหลังห้ามโอนตัวเงิน จะทำให้ตัวเงินฉบับนั้นไม่สามารถโอนต่อไปได้ หากมีการโอนตัวนั้นต่อ ๆ ไป ผู้เขียนเห็นว่าผู้รับสลักหลังในภายหลังไม่ใช่ผู้ทรง จึงไม่มีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้จ่ายใช้เงิน หรือไต่เบี่ยคู่สัญญาทั้งหลายให้รับผิดชอบเนื้อความในตัวได้ ดังนั้นจะเห็นว่าผลของการสลักหลังห้ามโอนตามกฎหมายอังกฤษมีผลให้เกิดการห้ามโอนตัวเงินอย่างเคร่งครัด ซึ่งมีความแตกต่างกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 923 กล่าวคือ แม้ผู้สลักหลังจะสลักหลังโดยมีข้อความห้ามโอนไว้ ผู้รับสลักหลังสามารถโอนตัวต่อไปได้ เพียงแต่หากมีการโอนตัวต่อ ๆ ไป ผู้สลักหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้รับสลักหลังในภายหลัง

3.4.2 กฎหมายสหรัฐอเมริกา

Uniform Commercial Code 1990 (U.C.C) บัญญัติเรื่องการสลักหลังห้ามโอนไว้ใน มาตรา 3-206 (a) ซึ่งมีหลักว่า การสลักหลังที่ระบุชื่อผู้รับเงินไว้โดยเฉพาะคนหนึ่งคนใดเท่านั้น

หรือสลักหลังห้ามโอนตัวนั้นต่อไปไม่ทำให้สภาพแห่งการโอนหรือการเปลี่ยนมือได้ของตัวเงิน
สิ้นสุดลง³⁶

3.4.2.1 วิธีการสลักหลังห้ามโอน

มาตรา 3-206(a) กล่าวถึงวิธีการสลักหลังห้ามโอนไว้ 2 วิธี คือ

1. การสลักหลังโดยกำหนดชื่อผู้รับเงินไว้โดยเฉพาะคนหนึ่งคนใดเท่านั้น เช่น จ่าย
จอห์นเท่านั้น³⁷
2. การสลักหลังโดยมีข้อความที่แสดงว่าห้ามโอนตัวนั้นต่อไป

3.4.2.2 ผลของการสลักหลังห้ามโอน

(1) ผลต่อผู้สลักหลัง

ผู้สลักหลังที่เขียนข้อความห้ามโอนยังคงมีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อคู่สัญญา
ตามตัวเหมือนกรณีที่ไม่มีการห้ามโอน

(2) ผลต่อผู้รับสลักหลัง

ในเรื่องการห้ามโอนตัวเงินของผู้สลักหลังนั้น หากมีการเขียนข้อความห้ามโอนไว้
ผู้รับสลักหลังเป็นผู้ทรงมีสิทธิตามตัว สามารถโอนตัวต่อไปได้

(3) ผลต่อผู้รับสลักหลังในภายหลัง

ผู้รับสลักหลังในภายหลังที่ได้รับโอนตัวเงินมาเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย หาก
รับโอนตัวมาโดยถูกต้องและครบองค์ประกอบของการเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิที่จะ
ได้รับการใช้เงินตามตัว และฟ้องบังคับเอาแก่คู่สัญญาที่ต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวได้

---

³⁶ Section 3-206(a) “An indorsement limiting payment to a particular person or otherwise prohibiting further transfer or negotiation of the instrument is not effective to prevent further transfer or negotiation of the instrument.”

³⁷ James J. White and Robert S, Uniform commercial code, fifth edition, (USA: Summer West Group, 2000), pp.481.

ผู้รับสัถ์หลังในภายหลังไม่จำเป็นต้องผูกพันในผลแห่งการห้ามโอนนั้น เว้นเสียแต่ว่าเขาได้รู้ข้อกำหนดต่าง ๆ นั้นแล้ว หรือรู้ถึงการปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่ของผู้โอน³⁸

(4) ผลต่อคู่สัญญาอื่น ๆ

เมื่อการสัถ์หลังห้ามโอนไม่ทำให้สภาพแห่งการโอนหรือการเปลี่ยนมือได้ของตัวเงินสิ้นสุดลง คู่สัญญาอื่น ๆ ตามตัวก็ยังคงมีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบเหมือนกรณีปกติ กล่าวคือ หากตัวเงินดังกล่าวไม่มีการสัถ์หลังห้ามโอนคู่สัญญามีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบอยู่เช่นไรก็จะมีอยู่เช่นนั้น

สรุปได้ว่า กฎหมายของสหรัฐอเมริกาในเรื่องการสัถ์หลังห้ามโอนนั้น กำหนดให้ตัวเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมืออย่างเคร่งครัด แม้ผู้สัถ์หลังจะระบุข้อความห้ามโอนผู้รับสัถ์หลังมีสิทธิที่จะโอนสิทธิของตนตามตัวเงินต่อไปได้ตามปกติ โดยผู้รับสัถ์หลังในภายหลังไม่จำเป็นต้องผูกพันในผลแห่งการห้ามโอนนั้น

3.4.3 กฎหมายเอกรูป

การสัถ์หลังห้ามโอนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย พระราชบัญญัติตั๋วแลกเงินของอังกฤษ และ Uniform Commercial Code 1990 ของสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ มีความแตกต่างกันในประเด็นเรื่องผลของการห้ามโอนตัวเงินเป็นอย่างมาก ผู้เขียนจึงศึกษาการสัถ์หลังห้ามโอนตามกฎหมายเอกรูปเกี่ยวกับตัวเงิน ซึ่งเกิดขึ้นจากความพยายามขององค์การระหว่างประเทศที่ต้องการให้กฎหมายตัวเงินมีความสอดคล้องกัน และเพื่อลดปัญหาในการใช้และการปฏิบัติตามกฎหมายตัวเงินของประเทศต่าง ๆ ต่อไป ทั้งนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่ากฎหมายเอกรูปได้กำหนดเรื่องการสัถ์หลังห้ามโอนไว้อย่างไร และกฎหมายของแต่ละประเทศรวมถึงกฎหมายเอกรูปนั้นมีข้อดีข้อเสียอย่างไร

3.4.3.1 อนุสัญญาเฮก

เนื่องจากกฎหมายภายในของนานาประเทศมีความแตกต่างกันมากและแบ่งได้หลายระบบ ทำให้มีความยุ่งยากและไม่เป็นผลดีกับการค้าและธุรกิจระหว่างประเทศ ดังนั้นจึงมีการเรียกร้องให้มีกฎหมายตัวเงินที่มีลักษณะอย่างเดียวกันหรือเป็นอย่างเดียวกัน (เอกรูป) อันจะ

³⁸ *Ibid*, pp.507.

เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจการค้า³⁹ ในปี 1910 และ 1912 จึงได้มีการประชุมสันนิบาตชาติที่จะให้มีกฎหมายเอกรูป (Uniform Law) ในเรื่องตั๋วเงินที่ใช้กันภายในประเทศ และได้มีการทำอนุสัญญาว่าด้วยการรวมกฎหมายตั๋วแลกเงินและตั๋วสัญญาใช้เงิน ค.ศ. 1912 ที่กรุงเฮก (Convention on the Unification on the Law Relating to Bills of Exchange and Promissory Notes, 1912) ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่าอนุสัญญาเฮก แต่อนุสัญญาเฮกไม่ได้รับการให้สัตยาบันครบตามจำนวนที่จะมีผลใช้บังคับได้⁴⁰

อนุสัญญาเฮกมีลักษณะเป็นกฎหมายตั๋วเงินภายใน โดยเป็นการประนีประนอมในประเด็นที่มีความแตกต่างกันในแต่ละระบบ มีลักษณะที่ค่อนข้างใกล้เคียงกับกฎหมายของประเทศในกลุ่มซีวิลลอว์ โดยเฉพาะกฎหมายตั๋วเงินของเยอรมัน⁴¹

ในเรื่องการสลักหลังห้ามโอนตั๋วแลกเงิน อนุสัญญาเฮก มาตรา 14⁴² มีหลักว่า กรณีที่ผู้สลักหลังไม่ได้เขียนข้อกำหนดเป็นอย่างอื่น ผู้สลักหลังรับประกันว่าจะมีการรับรองและการใช้เงินตามตั๋ว ในกรณีที่ผู้สลักหลังห้ามโอนตัวนั้นต่อไป ผู้สลักหลังไม่ผูกพันที่จะประกันต่อผู้รับสลักหลังในภายหลังว่าจะมีการรับรองและการใช้เงินตามตั๋ว⁴³

ส่วนกรณีการสลักหลังห้ามโอนตั๋วสัญญาใช้เงินนั้น มาตรา 79 บัญญัติให้นำเรื่องการสลักหลังห้ามโอนตั๋วแลกเงินมาใช้บังคับ

1. วิธีการสลักหลังห้ามโอน

อนุสัญญาเฮก มาตรา 14 ไม่ได้กำหนดไว้เป็นพิเศษว่าต้องใช้ข้อความใด ดังนั้นผู้สลักหลังสามารถใช้ข้อความใด ๆ ที่แสดงถึงเจตนาในการห้ามโอนตั๋วแลกเงินหรือตั๋วสัญญาใช้เงินนั้นต่อไปได้

³⁹ เสาวนีย์ อิศวโรจน์, อ้างแล้ว เติงอรรถที่ 5, น.134-135.

⁴⁰ เสาวนีย์ อิศวโรจน์, อ้างแล้ว เติงอรรถที่ 6, น. 5.

⁴¹ เสาวนีย์ อิศวโรจน์, อ้างแล้ว เติงอรรถที่ 5, น.136.

⁴² Article 14 "In the absence of a stipulation to the contrary, every endorser guarantees acceptance and payment. He may prohibit further endorsement; in this case, he is not bound by his guaranty as regards parties to whom the bill is subsequently endorsed."

⁴³ Ernest G. Lorenzen, The conflict of laws relating to bills and notes, (Yale University Press, 1919), pp.269.

2. ผลของการสลักหลังห้ามโอน

มาตรา 14 ได้กำหนดถึงลักษณะความรับผิดของผู้สลักหลังไว้ว่า ผู้สลักหลังจะรับผิดในฐานะผู้ให้การรับประกันว่า เมื่อนำตัวมายื่นให้รับรองก็จะมีผู้รับรอง และหากนำตัวไปยื่นเมื่อถึงกำหนดเวลาใช้เงินก็จะได้รับการใช้เงินตามตัว ผู้สลักหลังรับผิดในฐานะลูกหนี้ชั้นสอง กล่าวคือ ผู้สลักหลังจะรับผิดเมื่อไม่มีการรับรอง หรือไม่มีการใช้เงินตามตัว อย่างไรก็ตามความรับผิดของผู้สลักหลังอาจเปลี่ยนแปลงไป หากผู้สลักหลังได้สลักหลังโดยระบุข้อความห้ามโอนไว้ด้วย กล่าวคือ เมื่อผู้สลักหลังสลักหลังโดยระบุข้อความห้ามโอน ผู้สลักหลังไม่ต้องรับผิดต่อผู้รับสลักหลังในภายหลัง

สรุปได้ว่ากรณีที่ผู้สลักหลังห้ามโอนตัวแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงินนั้นไม่มีผลทำให้ตัวหยุดหมุนเวียนเปลี่ยนมือ กล่าวคือ ตัวแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงินฉบับนั้นยังสามารถโอนต่อไปได้ตามปกติ เพียงแต่หากมีการสลักหลังโอนตัวต่อไป ผู้สลักหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนไม่ต้องรับผิดต่อผู้รับสลักหลังในภายหลัง ดังนั้นจะเห็นว่าผลของการสลักหลังห้ามโอนตามอนุสัญญาเฮกมีหลักการที่เหมือนการสลักหลังห้ามโอนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 923 ของไทย

3.4.3.2 อนุสัญญาเจนีวา

หลังจากอนุสัญญาเฮกไม่สามารถมีผลใช้บังคับได้ ต่อมาองค์การสันนิบาตชาติได้นำกฎหมายเอกรูปแห่งอนุสัญญาเฮกมาปรับปรุงใหม่โดยได้มีการร่างอนุสัญญา 2 ฉบับ คือ อนุสัญญาที่เกี่ยวกับกฎหมายเอกรูปสำหรับตัวแลกเงินและตัวสัญญาใช้เงิน ค.ศ. 1930 (Convention Providing a Uniform Law for Bills of Exchange and Promissory Notes, June 7, 1930) และอนุสัญญาที่เกี่ยวกับกฎหมายเอกรูปสำหรับเช็ค ค.ศ. 1931 (Convention Providing a Uniform Law for Cheques, March 19, 1931) ซึ่งทำขึ้นที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ เรียกกันทั่วไปว่าอนุสัญญาเจนีวา⁴⁴ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับตัวในประเทศ

⁴⁴ เสาวนีย์ อิศวโรจน์, อ้างแล้ว เติงอรรถที่ 5, น.136.

ในเรื่องการสลักหลังห้ามโอน อนุสัญญาที่เกี่ยวกับกฎหมายเอกรูปสำหรับตั๋วแลกเงิน และตั๋วสัญญาใช้เงิน ค.ศ. 1930 มาตรา 15⁴⁵ มีหลักว่า กรณีไม่มีการเขียนข้อกำหนดเป็นอย่างอื่น ผู้สลักหลังรับประกันว่าจะมีการรับรองและใช้เงินตามตั๋วแลกเงิน ผู้สลักหลังสามารถห้ามโอนตัวนั้นต่อไปได้ ในกรณีเช่นนี้ผู้สลักหลังไม่รับประกันต่อผู้รับสลักหลังในภายหลังว่าจะมีการรับรองและใช้เงินตามตั๋ว

ส่วนกรณีการสลักหลังห้ามโอนตั๋วสัญญาใช้เงินนั้น มาตรา 77 บัญญัติให้นำเรื่องการสลักหลังห้ามโอนตั๋วแลกเงินมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับสภาพของตั๋วสัญญาใช้เงิน

อนุสัญญาที่เกี่ยวกับกฎหมายเอกรูปสำหรับเช็ค ค.ศ. 1931 มาตรา 18⁴⁶ มีหลักว่า กรณีไม่มีการเขียนข้อกำหนดเป็นอย่างอื่น ผู้สลักหลังรับประกันว่าจะมีการจ่ายเงินตามเช็ค ผู้สลักหลังสามารถห้ามโอนเช็คนั้นต่อไปได้ ในกรณีเช่นนี้ผู้สลักหลังไม่รับประกันต่อผู้รับสลักหลังเช็คต่อไปในภายหลังว่าจะมีการใช้เงินตามเช็ค

1. วิธีการสลักหลังห้ามโอน

อนุสัญญาเจนีวาที่มีการบัญญัติเรื่องการสลักหลังห้ามโอนตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็คไว้ทำนองเดียวกับอนุสัญญาเฮก กล่าวคือ ในเรื่องวิธีการสลักหลังห้ามโอนนั้น ไม่มีการกำหนดไว้เป็นพิเศษ ดังนั้นผู้สลักหลังอาจใช้ข้อความใด ๆ ที่แสดงถึงการห้ามโอนตัวเงินนั้นต่อไปได้

2. ผลของการสลักหลังห้ามโอน

เมื่อพิจารณาทั้งกรณีการสลักหลังห้ามโอนตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็คตามบทบัญญัติข้างต้นจะเห็นว่าลักษณะความรับผิดชอบของผู้สลักหลังเป็นการรับผิดชอบแบบลูกหนี้ชั้นสอง กล่าวคือ ผู้สลักหลังเป็นผู้ให้สัญญาว่าจะมีการรับรองและการใช้เงินตามตั๋วแลกเงิน และตั๋วสัญญาใช้เงิน หรือผู้สลักหลังเป็นผู้ให้สัญญาว่าจะมีการใช้เงินตามเช็ค หมายความว่าผู้ทรงต้องนำ

---

⁴⁵Article 15 "In the absence of any contrary stipulation, the endorser guarantees acceptance and payment. He may prohibit any further endorsement; in this case, he gives no guarantee to the persons to whom the bill is subsequently endorsed."

⁴⁶Article 18 "In the absence of a stipulation, the endorser guarantees payment. He may prohibit any further endorsement; in this case he give no guarantee to the person to whom the cheque is subsequently endorsed."

ตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองหรือใช้เงินก่อน หากไม่มีการรับรองหรือการใช้เงิน ผู้สลักหลังจะรับผิดชอบตามตัว แต่หากผู้สลักหลังได้มีการสลักหลังโดยระบุข้อความห้ามโอนไว้ และผู้รับสลักหลังได้โอนตัวนั้นต่อไป เช่นนี้ผู้สลักหลังจะไม่รับผิดชอบต่อผู้รับสลักหลังในภายหลัง แต่ยังคงรับผิดชอบต่อผู้รับสลักหลังที่ตนได้โอนตัวให้

สรุปได้ว่ากรณีที่ผู้สลักหลังห้ามโอนเงินทั้งสามประเภท คือ ตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน และเช็ค นั่น ตัวเงินยังสามารถโอนต่อไปได้ตามปกติ เพียงแต่หากมีการสลักหลังโอนตัวต่อไป ผู้สลักหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้รับสลักหลังในภายหลัง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผลของการสลักหลังห้ามโอนตามอนุสัญญาเจนีวา มีผลเช่นเดียวกับกฎหมายไทยและอนุสัญญาเฮก

3.4.3.3 อนุสัญญาเวียนนา

ตัวเงินได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการชำระหนี้การค้าระหว่างประเทศ แต่เนื่องจากกฎหมายของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันจึงก่อให้เกิดความไม่แน่นอนขึ้น จึงได้มีการพยายามขององค์การสหประชาชาติที่จะให้มีกฎหมายอันมีสภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่ใช้บังคับกับตัวเงินระหว่างประเทศ โดยคณะกรรมการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติได้ร่างกฎหมายระหว่างประเทศ คือ อนุสัญญาว่าด้วยตัวแลกเงินและตัวสัญญาใช้เงินระหว่างประเทศ (UNCITRAL Convention on International Bills of Exchange and International Promissory Notes, 1988) ซึ่งร่างเสร็จสิ้นที่กรุงเวียนนา และได้รับการยอมรับในสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 1988 ซึ่งมักเรียกกันทั่วไปว่าอนุสัญญาเวียนนา โดยบทบัญญัติของอนุสัญญาสะท้อนให้เห็นนโยบายที่จะรักษาหลักการเดิมของกฎหมายตัวเงินทั้งสองระบบ คือ ระบบคอมมอนลอว์และซิวิลลอว์ โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นอย่างเดียวกันให้มากที่สุด แต่ในส่วนที่แตกต่างกันนั้นก็ต้องเลือกระบบใดระบบหนึ่งหรือใช้ทางแก้โดยการประนีประนอม และได้มีการเสนอหลักการใหม่ ๆ ที่จะทำให้อนุสัญญาสนองต่อความต้องการและความจำเป็นทางการพาณิชย์สมัยใหม่ การธนาคาร และทางปฏิบัติของตลาดเงิน⁴⁷

⁴⁷ เสาวนีย์ อิศวโรจน์, อ้างแล้ว เติงอรรถที่ 5, น. 141-143.

ในเรื่องการสลักหลังห้ามโอนนั้น อนุสัญญาเวียนนาบัญญัติไว้ใน มาตรา 17 ข้อ 2⁴⁸ มีหลักว่า เมื่อผู้สลักหลังระบุข้อความ "ห้ามเปลี่ยนมือ" (not negotiable), "ห้ามโอน" (not transferable), "ไม่ตามคำสั่ง" (not to order), "จ่ายเอ็กซ์เท่านั้น" (pay X only) หรือข้อความอื่นใดทำนองเดียวกัน ตัว (the instrument) ไม่สามารถโอนต่อไปได้ เว้นแต่เป็นการโอนเพื่อเรียกเก็บ และหากมีการสลักหลังโอนต่อไปแม้ว่าจะไม่มีการอนุญาตให้โอนตัวเพื่อเรียกเก็บ ก็ถือว่าการสลักหลังต่อไปนั้นเป็นการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บ

ตัว (the instrument) ตามมาตรา 17 ข้อ 2 นี้หมายถึง ตัวแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ หรือตัวสัญญาใช้เงินระหว่างประเทศ (มาตรา 1 และมาตรา 5(c)) ไม่รวมถึงกรณีเช็ค

1. วิธีการสลักหลังห้ามโอน

ผู้สลักหลังสามารถสลักหลังโดยระบุข้อความ เช่น "ห้ามเปลี่ยนมือ" (not negotiable), "ห้ามโอน" (not transferable), "ไม่ตามคำสั่ง" (not to order), "จ่ายเอ็กซ์เท่านั้น" (pay X only) หรือข้อความอื่นใดทำนองเดียวกัน กันเพื่อแสดงเจตนาห้ามโอนตัวนั้นต่อไป

2. ผลของการสลักหลังห้ามโอน

เมื่อผู้สลักหลังระบุข้อความห้ามโอน ตัวเงินฉบับนั้นไม่สามารถโอนต่อไปได้ เว้นแต่จะเป็นการโอนตัวต่อไปเพื่อให้ตัวแทนเรียกเก็บเงิน และหากมีการฝ่าฝืนคำสั่งของผู้สลักหลังโดยการสลักหลังโอนตัวต่อไป ถือว่าการสลักหลังต่อไปนั้นเป็นการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บ ผู้รับสลักหลังในภายหลังจึงเป็นเพียงผู้เรียกเก็บเงินตามตัวเท่านั้น

ในเรื่องการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บ อนุสัญญาเวียนนาบัญญัติไว้ใน มาตรา 21⁴⁹ ซึ่งมีหลักว่า หากมีการสลักหลังโดยระบุข้อความว่าเพื่อฝาก, ราคาอยู่ที่เรียกเก็บ, ในฐานะจัดการแทน,

---

⁴⁸ Article 17 2. "If an endorsement contains the words "not negotiable", "not transferable", "not to order", "pay (X) only", or words of similar import, the instrument may not be transferred further except for purposes of collection, and any subsequent endorsement, even if it does not contain words authorizing the endorsee to collect the instrument, is deemed to be an endorsement for collection."

⁴⁹ Article 21 "1. If an endorsement contains the words "for collection", "for deposit", "value in collection", "by procuracy", "pay any bank", or words of similar import authorizing the endorsee to collect the instrument, the endorsee is a holder who:

(a) May exercise all rights arising out of the instrument;

จ่ายธนาคาร หรือถ้อยคำอื่นใดที่มีความหมายเป็นทำนองเดียวกันนี้ ผู้รับสลักหลังเป็นผู้ทรง ซึ่งสามารถใช้สิทธิตามตัว หรือสลักหลังโอนตัวต่อไปแต่ต้องเป็นการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บ และมีข้ออ้างข้อต่อสู้อยู่เช่นเดียวกับผู้สลักหลัง และเมื่อมีการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บ ผู้สลักหลังเพื่อเรียกเก็บจึงไม่มีความรับผิดชอบตามตัวต่อผู้ทรง

จาก มาตรา 21 จะเห็นว่าหากผู้สลักหลังสลักหลังตัวแลกเงินระหว่างประเทศ หรือตัวสัญญาใช้เงินระหว่างประเทศโดยระบุข้อความห้ามโอนไว้ ผู้รับสลักหลังตัวฉบับดังกล่าวไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์ในตัวต่อไปได้ หากมีการสลักหลังโอนต่อไปถือว่าการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บ แม้จะไม่ได้ลงข้อความว่าสลักหลังเพื่อเรียกเก็บก็ตาม

เมื่อมีการสลักหลังโอนตัวต่อไปหลังจากมีการห้ามโอน ผู้รับสลักหลังในภายหลังไม่อยู่ในฐานะการเป็นผู้ทรงตัวในอันที่จะใช้สิทธิตามตัวอย่างเจ้าของกรรมสิทธิ์ คงมีสิทธิเพียงที่จะปฏิบัติแก่ตัวเพื่อให้มีการใช้เงิน หากลูกหนี้มีข้อต่อสู้ต่อผู้รับสลักหลังอย่างไรก็สามารถยกขึ้นต่อสู้ผู้รับสลักหลังในภายหลังได้ และเนื่องจากผู้รับสลักหลังในภายหลังเป็นตัวแทนของผู้รับสลักหลัง จึงไม่อาจเรียกให้ผู้สลักหลังรับผิดชอบจากความในตัวได้

ตัวอย่าง

<p>(ด้านหลังตัวแลกเงิน)</p> <p>(1) โอนให้ A เท่านั้น</p> <p>ร.</p> <p>(2) โอนให้ B</p> <p>A</p>

จากตัวอย่างเมื่อ ร. สลักหลังตัวแลกเงินระหว่างประเทศให้ A โดยระบุข้อความ “โอนให้ A เท่านั้น” ซึ่งเป็นการสลักหลังห้ามโอน A เป็นผู้ทรงตัวมีสิทธิในตัว คือ สามารถเรียกให้ลูกหนี้

(b) May endorse the instrument only for purposes of collection;

(c) Is subject only to the claims and defences which may be set up against the endorser.

2. The endorser for collection is not liable on the instrument to any subsequent holder.

ใช้เงินตามตัวได้ แต่ A จะโอนกรรมสิทธิ์ในตัวต่อไปไม่ได้ การที่ A สลักหลังตัวเงินต่อให้ B เช่นนี้ถือว่า A สลักหลังตัวให้ B เพื่อให้ B เรียกเก็บเงินตามตัวแทนตน B เป็นผู้ทรงแต่ไม่ใช่ผู้ทรงตามความหมายของตัวเงินในกรณีปกติที่จะมีกรรมสิทธิ์ในตัวและโอนตัวต่อไปได้ B มีสิทธิเพียงปฏิบัติการใด ๆ เพื่อให้มีการใช้เงินตามตัว B สามารถเรียกให้ ร. ลูกหนี้รับผิดชอบเนื้อความในตัวได้ หาก ร. มีข้อต่อสู้ต่อ A ก็สามารถยกขึ้นต่อสู้ B ได้ แต่จะเรียกให้ A รับผิดชอบไม่ได้ ทั้งนี้เพราะ B เป็นเพียงตัวแทนเรียกเก็บเงินตามตัวให้กับ A เท่านั้น

สรุปได้ว่า อนุสัญญาเวียนนานั้นกำหนดผลของการสลักหลังห้ามโอนไว้อย่างเคร่งครัด กล่าวคือ ตัวเงินฉบับดังกล่าวไม่สามารถโอนต่อไปได้ แต่ประนีประนอมให้การสลักหลังโอนต่อมาไม่เสียเปล่า กล่าวคือ หากมีการโอนต่อมาก็ถือว่าเป็นการโอนตัวเงินเพื่อเรียกเก็บ ผู้ทรงตัวไม่มีสิทธิดีกว่าผู้ที่สลักหลังตัวนั้นให้แก่ตน ผู้ทรงสามารถใช้สิทธิตามตัว เช่น นำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายใช้เงิน หากไม่มีการใช้เงินก็สามารถไต่เบี่ยคู่สัญญาที่ต้องรับผิดชอบตามตัวได้ แต่จะไต่เบี่ยผู้โอนไม่ได้ หรือหากไม่ต้องการดำเนินการด้วยตนเองก็อาจสลักหลังตัวนั้นให้บุคคลอื่นเป็นผู้เรียกเก็บเงินแทนตนต่อไปได้

ตารางเปรียบเทียบผลของการสลักหลังห้ามโอนตามกฎหมายต่างประเทศ

กฎหมาย	ผลของการสลักหลังห้ามโอน	ผลของการฝ่าฝืนคำสั่งห้ามโอน
อังกฤษ	โอนตัวต่อไปไม่ได้	ผู้รับโอนไม่ใช่ผู้ทรง
สหรัฐอเมริกา	โอนตัวต่อไปได้	ผู้รับโอนเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย
อนุสัญญาเฮก อนุสัญญาเจนีวา	โอนตัวต่อไปได้	ผู้สลักหลังไม่ผูกพันที่จะประกันต่อผู้รับสลักหลังในภายหลังว่าจะมีการรับรองและการใช้เงินตามตัว
อนุสัญญาเวียนนา	โอนตัวต่อไปไม่ได้	ถือว่าสลักหลังเพื่อเรียกเก็บ

จากการพิจารณากฎหมายต่างประเทศข้างต้นในกรณีการสลักหลังห้ามโอนตามกรอบของมาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจสรุปผลทางกฎหมายกรณีมีการสลักหลังห้ามโอนตัวเงิน และผู้รับสลักหลังได้ฝ่าฝืนคำสั่งห้ามโอนโดยการโอนตัวเงินนั้นต่อไปได้ 4 กรณี คือ

1. ผู้รับโอนไม่ใช่ผู้ทรง

พระราชบัญญัติตัวเงินของอังกฤษ กำหนดให้การสลักหลังห้ามโอนมีผลอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ ตัวเงินนั้นไม่สามารถโอนต่อไปได้ หากมีการฝ่าฝืนคำสั่งของผู้สลักหลังโดยการโอนตัวเงินต่อไป ผู้รับโอนไม่ใช่ผู้ทรง ซึ่งหลักดังกล่าวมีข้อดีต่อผู้สลักหลังเนื่องจากผู้สลักหลังสามารถกำหนดให้ตัวเงินเป็นไปตามความประสงค์ของตนได้อย่างแท้จริง แต่หลักดังกล่าวมีข้อเสีย คือทำให้การหมุนเวียนเปลี่ยนมือได้ของตัวเงินสิ้นสุดลง ซึ่งอาจไม่เป็นการส่งเสริมการค้า การเครดิต

2. ผู้รับโอนมีสิทธิดีกว่าผู้โอน (ผู้รับโอนเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย)

กฎหมายของสหรัฐอเมริกา กำหนดให้ตัวเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมืออย่างเคร่งครัด กล่าวคือ เมื่อตัวเงินไม่มีการห้ามโอนโดยผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตัวตั้งแต่ต้น ตัวเงินนั้นก็เป็ตราสารเปลี่ยนมือ (ยกเว้นเช็ค แม้ผู้สั่งจ่ายห้ามโอน เช็คก็ไม่สันลักษณะตราสารเปลี่ยนมือ) จึงสามารถโอนต่อไปได้เป็นทอด ๆ ผู้สลักหลังไม่สามารถกำหนดสถานะของตัวเงินให้ต่างไปจากความประสงค์ของผู้สั่งจ่ายได้ ดังนั้นแม้ผู้สลักหลังจะได้สลักหลังโดยระบุข้อความห้ามโอน ตัวเงินก็ยังสามารถโอนต่อไปได้ ผู้รับสลักหลังไม่ต้องผูกพันในผลของการห้ามโอนนั้น ซึ่งหลักดังกล่าวนี้มีข้อดีคือทำให้ตัวเงินสามารถหมุนเวียนเปลี่ยนมือได้ตลอด และให้ความคุ้มครองต่อเจ้าหนี้ (ผู้ทรง) กล่าวคือ แม้ตัวเงินจะมีการสลักหลังห้ามโอน แต่หากผู้ทรงรับโอนมาโดยถูกต้องตามหลักของการเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้ทรงก็ได้รับความคุ้มครองตามหลักผู้รับโอนที่สุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน แต่หลักดังกล่าวก็มีผลเสียต่อผู้สลักหลังซึ่งระบุข้อความห้ามโอนที่ไม่สามารถกำหนดให้ตัวหยุดหมุนเวียนเปลี่ยนมือตามความประสงค์ของตนได้

3. ผู้รับโอนเป็นเพียงผู้เรียกเก็บ

กฎหมายเอกรูปแห่งอนุสัญญาเวียนนา กำหนดให้การสลักหลังห้ามโอนเกิดผลอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ เมื่อผู้สลักหลังระบุข้อความห้ามโอนตัวเงินต่อไป ผู้รับสลักหลังจะสลักหลังตัวเพื่อโอนกรรมสิทธิ์ในตัวเงินนั้นต่อไปไม่ได้ หากมีการสลักหลังโอนต่อไป กฎหมายถือว่าเป็นการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บ ซึ่งการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บนั้น ผู้ทรงตัวมีฐานะเป็นตัวแทนของผู้สลักหลัง ดังนั้นหากลูกหนี้มีข้อต่อสู้ต่อผู้โอนอย่างไรก็สามารถยกขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนได้ เพราะผู้รับสลักหลังในภายหลังเป็นเพียงตัวแทนเรียกเก็บเงินตามตัวเท่านั้น หลักดังกล่าวมีข้อดี คือ ผู้สลักหลังที่ระบุ

ข้อความห้ามโอนสามารถยกข้อต่อสู้ระหว่างตนกับผู้รับสละหลังขึ้นต่อสู้ผู้ทรง ซึ่งเป็นผู้เรียกเก็บเงินตามตัวได้ ส่วนข้อเสีย คือ ตัวเงินไม่สามารถโอนเปลี่ยนมือตามหลักทราสารเปลี่ยนมือต่อไปได้

4. ผู้สละหลังไม่ผูกพันที่จะประกันต่อผู้รับสละหลังในภายหลังจากจะมีการรับรองและการใช้เงินตามตัว

กฎหมายเอกรูปแห่งอนุสัญญาเฮก และอนุสัญญาเจนีวาประนีประนอมระหว่างหลักทราสารเปลี่ยนมืออย่างเคร่งครัดกับการที่ต้องการคุ้มครองผู้สละหลัง กล่าวคือ แม้จะมีการสละหลังห้ามโอน แต่ตัวนั้นยังสามารถโอนต่อไปได้ และให้ความคุ้มครองต่อผู้สละหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนโดยการกำหนดผลว่าผู้สละหลังไม่ผูกพันที่จะประกันต่อผู้รับสละหลังในภายหลังจากจะมีการรับรองและการใช้เงินตามตัว ซึ่งหลักดังกล่าวนี้มีลักษณะที่เหมือนกับกรณีการสละหลังห้ามโอนตามมาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ของไทยที่กำหนดให้ผู้สละหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้รับสละหลังในภายหลังจาก ซึ่งหลักการนี้มีข้อดี คือ ผู้รับสละหลังไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้รับสละหลังในภายหลังจากรับผิดชอบต่อบุคคลที่ตนโอนตัวให้เท่านั้น ทำให้สามารถยกข้อต่อสู้ระหว่างตนกับบุคคลที่ตนได้โอนตัวให้ได้ แต่ในทางกลับกันก็เป็นผลเสียต่อผู้ทรง (ผู้รับ สละหลังในภายหลัง) ที่ไม่อาจเรียกให้ผู้สละหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนรับผิดชอบตามตัวได้

3.5 เปรียบเทียบกรณีผู้ส่งจ่ายห้ามโอนกับกรณีผู้สละหลังห้ามโอน

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงกรณีผู้ส่งจ่าย (หรือผู้ออกตัว) กับผู้สละหลังเขียนข้อความห้ามโอนตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างในเรื่องวิธีการและผลของกรณีที่ผู้ส่งจ่ายห้ามโอนกับกรณีผู้สละหลังห้ามโอน

3.5.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กรณีผู้ส่งจ่ายห้ามโอนมีความแตกต่างกับกรณีผู้สละหลังห้ามโอน ดังนี้

1. วิธีการห้ามโอน

กรณีผู้ส่งจ่ายห้ามโอน ตามมาตรา 917 ผู้มีสิทธิเขียนข้อความห้ามโอน คือ ผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตัว โดยต้องเขียนข้อความที่มีความหมายทำนองเดียวกับห้ามเปลี่ยนมือไว้ด้านหน้าของตัวเงินเท่านั้น ส่วนกรณีผู้สละหลังห้ามโอน ตามมาตรา 923 ผู้มีสิทธิเขียนข้อความห้ามโอนคือผู้สละหลัง โดยข้อความห้ามโอนต้องเป็นส่วนประกอบของการสละหลัง และกฎหมายไม่ได้กำหนด

ว่าการสลักหลังต้องทำลงในด้านหน้าหรือด้านหลังของตัวเงิน ดังนั้นจึงสามารถสลักหลังห้ามโอนลงในด้านหน้าหรือด้านหลังของตัวเงินก็ได้

2. ผลของการสลักหลังห้ามโอน

กรณีผู้สั่งจ่ายห้ามเปลี่ยนมือ ตามมาตรา 917 ตัวเงินฉบับนั้นไม่สามารถโอนต่อไปได้ด้วยวิธีการของตัวเงิน แต่ต้องโอนโดยรูปการและผลของการโอนสามัญ ส่วนกรณีผู้สลักหลังห้ามโอน ตามมาตรา 923 ตัวเงินยังเป็นสามารถโอนต่อไปได้ด้วยวิธีการของตัวเงินตามปกติ เพียงแต่กฎหมายกำหนดให้มีผลเป็นพิเศษ กล่าวคือ ผู้สลักหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้รับสลักหลังในภายหลัง แต่ยังคงต้องรับผิดชอบต่อผู้รับสลักหลังซึ่งตนได้โอนตัวให้

สรุปได้ว่า ในกรณีผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตัวห้ามโอนนั้นต้องมีการเขียนข้อความห้ามโอนไว้ด้านหน้าของตัวเงินเท่านั้น ส่วนกรณีการสลักหลังห้ามโอนผู้สลักหลังอาจเขียนข้อความห้ามโอนไว้ด้านหน้าหรือด้านหลังของตัวเงินก็ได้ ส่วนผลของการห้ามโอนนั้นก็มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ เมื่อผู้สั่งจ่ายห้ามโอนตัวเงินไม่สามารถโอนต่อไปได้ด้วยวิธีการของตัวเงิน ต้องโอนด้วยวิธีการและผลของการโอนสามัญ ส่วนกรณีผู้สลักหลังห้ามโอนนั้นตัวเงินสามารถโอนต่อไปได้เพียงแต่ผู้สลักหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้รับสลักหลังในภายหลัง

3.5.2. กฎหมายอังกฤษ

พระราชบัญญัติตัวเงินของอังกฤษ ค.ศ.1882 (Bills of Exchange Act 1882) กำหนดกรณีผู้สั่งจ่ายห้ามโอนไว้ในมาตรา 8 ซึ่งมีหลักว่า เมื่อใดตัวเงินมีข้อความห้ามโอน หรือแสดงเจตนาห้ามโอนไว้โดยผู้สั่งจ่าย ตัวเงินนั้นใช้บังคับได้ระหว่างคู่กรณี แต่จะโอนเปลี่ยนมือไม่ได้⁵⁰

กรณีผู้สลักหลังห้ามโอน มาตรา 35 มีหลักว่า

(1) การสลักหลังเป็นการสลักหลังห้ามโอน เมื่อมีข้อความห้ามโอนตัวเงินต่อไป หรือแสดงลงไว้ว่าการสลักหลังเป็นแต่การมอบอำนาจให้ปฏิบัติแก่ตัวดังลงข้อความไว้ และห้ามมิให้โอนสิทธิในตัวให้ใคร เช่นใช้ข้อความว่า “จ่ายดีเท่านั้น” หรือ “จ่ายดีเพื่อนำเข้าบัญชีเอ็กซ์” หรือ “จ่ายดี หรือตามคำสั่งเพื่อเรียกเก็บ”

⁵⁰section 8(1) “When the bill certain words prohibiting transfer, or indicating an intention that it should not be transferable, it is valid as between the parties thereto, but is not negotiable.”

(2) การสลักหลังห้ามโอน ให้สิทธิแก่ผู้รับสลักหลังที่จะเรียกให้ใช้เงินตามตัวและฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่คู่สัญญาทั้งหลายซึ่งผู้สลักหลังให้แก่ตนจะพึงฟ้องได้

(3) การสลักหลังห้ามโอนอนุญาตให้โอนได้ ผู้รับสลักหลังในภายหลังยอมรับไปซึ่งสิทธิและความรับผิดชอบของผู้รับการสลักหลังที่รับการสลักหลังห้ามโอนคนแรก

1. วิธีการห้ามโอน

ในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายแสดงเจตนาห้ามโอนตัวเงินต่อไป เช่น เขียนข้อความว่า “จ่าย X เท่านั้น” (pay X only) หรือ “ห้ามเปลี่ยนมือ” (Not Negotiable) หรือ “เข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น” (Account Payee Only) หรือข้อความอื่นทำนองเดียวกัน⁵¹

ส่วนกรณีผู้สลักหลังห้ามโอน ตามมาตรา 35 มี 2 กรณี⁵² คือ

- การสลักหลังที่มีข้อความห้ามโอนตัวเงินต่อไป เช่น “จ่ายดีเท่านั้น” (pay D only)
- การสลักหลังที่เป็นแต่เพียงการมอบอำนาจให้ปฏิบัติแก่ตัวดังลงข้อความไว้ และห้ามมิให้โอนสิทธิในตัวต่อไป เช่น “จ่ายดีเพื่อเข้าบัญชีเอ็กซ์” (Pay D for the account of X), “จ่ายดีหรือตามคำสั่งเพื่อเรียกเก็บ” (Pay D or order for collection)

2. ผลของการห้ามโอน

กรณีที่ผู้สั่งจ่ายแสดงเจตนาห้ามโอนตัวเงินต่อไป ตัวเงินไม่สามารถโอนเปลี่ยนมือต่อไปได้ แต่ให้ใช้บังคับระหว่างผู้สั่งจ่ายกับผู้รับเงิน⁵³ อย่างไรก็ตาม หากมีการฝ่าฝืนคำสั่งของผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตัว ผู้รับสลักหลังซึ่งรับโอนตัวเงินมาจากผู้รับเงินไม่มีสิทธิฟ้องผู้สั่งจ่ายเพื่อบังคับให้ใช้เงินตามตัว⁵⁴

กรณีที่ผู้สลักหลังได้สลักหลังห้ามโอนตามมาตรา 35 นั้น ผู้รับสลักหลังมีสิทธิเรียกเก็บเงินตามตัวและไล่เบี้ยคู่สัญญาทั้งหลายในตัวได้ แต่จะโอนตัวเงินต่อไปไม่ได้ เว้นแต่มีการอนุญาตให้โอนต่อไปได้ เช่น การสลักหลังโดยใช้ข้อความว่า “pay D or order for collection” คำว่า “or order” เป็นการแสดงถึงการอนุญาตให้โอนสิทธิของผู้รับสลักหลังนั้นต่อไปได้ และหากมี

⁵¹ A.G.Guest, *supra note 27*, pp. 56-57.

⁵² *Ibid*, pp. 320.

⁵³ สมพงษ์ คงเจริญ, “การสลักหลังตัวเงินที่ขาดความเชื่อถือ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น.23-24.

⁵⁴ A.G.Guest, *supra note 27*, pp. 56-57.

การอนุญาตให้โอนต่อไปได้ ผู้รับโอนไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้รับสลักหลังในภายหลัง ย่อมรับไปซึ่งข้อบกพร่องที่มีอยู่ของผู้โอนด้วย⁵⁵ ตามหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน

สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติตัวเงินของอังกฤษทั้งในกรณีผู้สั่งจ่ายห้ามโอนและผู้สลักหลังห้ามโอนกฎหมายไม่ได้กำหนดว่าต้องใช้ข้อความใดเป็นการเฉพาะ ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังสามารถเขียนข้อความใด ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการห้ามโอนได้ ส่วนผลของการห้ามโอนนั้นเป็นไปในลักษณะทำนองเดียวกัน กล่าวคือ ตัวเงินไม่สามารถโอนต่อไปได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระราชบัญญัติตัวเงินของอังกฤษกำหนดให้ตัวเงินนั้นมีผลตามความประสงค์ของผู้ห้ามโอน

3.5.3. กฎหมายสหรัฐอเมริกา

Uniform Commercial Code 1990 (U.C.C) กำหนดกรณีผู้สั่งจ่ายห้ามโอนตัวเงินไว้ในมาตรา 3-104 (d)⁵⁶ ซึ่งมีหลักว่า คำมั่นสัญญา หรือคำสั่ง ยกเว้นเช็ค จะไม่เป็นตราสารเปลี่ยนมือหากปรากฏว่ามีข้อความห้ามโอนตัวเงินตั้งแต่ขณะออกตัว หรือตั้งแต่อยู่ในความครอบครองของผู้ทรงครั้งแรก

กรณีผู้สลักหลังห้ามโอน มาตรา 3-206 (a)⁵⁷ มีหลักว่า การสลักหลังที่ระบุชื่อผู้รับเงินไว้โดยเฉพาะคนหนึ่งคนใดเท่านั้น หรือสลักหลังห้ามโอนตัวนั้นต่อไป ไม่ทำให้สภาพแห่งการโอนหรือการเปลี่ยนมือได้ของตัวนั้นสิ้นสุดลง

---

⁵⁵ *Ibid*, pp. 322.

⁵⁶ Section 3-104 (d) “A promise or order other than a check is not an instrument if, at the time it is issued or first comes into possession of a holder, it contains a conspicuous statement, however expressed, to the effect that the promise or order is not negotiable or is not an instrument governed by this Article.”

⁵⁷ Section 3-206 (a) “An indorsement limiting payment to a particular person or otherwise prohibiting further transfer or negotiation of the instrument is not effective to prevent further transfer or negotiation of the instrument.”

1. วิธีการห้ามโอน

กรณีผู้ออกตั๋วหรือผู้ส่งจ่ายห้ามโอน มาตรา 3-104 (d) และกรณีผู้สลักหลังห้ามโอน มาตรา 3-206 (a) กฎหมายไม่ได้กำหนดถึงวิธีการห้ามโอนไว้เป็นพิเศษ ดังนั้นอาจใช้ข้อความที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงเจตนาในการห้ามโอนตัวเงินนั้น เช่น “จ่ายดีเท่านั้น” หรือ “ห้ามโอน”

2. ผลของการห้ามโอน

กรณีผู้ออกตั๋วหรือผู้ส่งจ่ายห้ามโอน มาตรา 3-104 (d) หากมีการระบุข้อความห้ามโอนตัวเงินไว้ ตราสารนั้นไม่เป็นตัวเงินตามกฎหมายนี้ ยกเว้นเช็ค กล่าวคือ ถ้าเป็นกรณีของตั๋วแลกเงิน หรือตั๋วสัญญาใช้เงิน เมื่อผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตั๋วเขียนห้ามโอนทำให้สิ้นลักษณะตราสารเปลี่ยนมือ ส่วนกรณีเช็คนั้นหากผู้ส่งจ่ายห้ามโอน การห้ามโอนไม่เกิดผล เช็คนั้นยังสามารถโอนต่อไปได้

กรณีผู้สลักหลังห้ามโอน มาตรา 3-206 (a) หากผู้สลักหลังเขียนข้อกำหนดห้ามโอนไว้ การห้ามโอนดังกล่าวไม่มีผลกระทบต่อ การโอนหรือการเปลี่ยนมือได้ของตัวเงิน ผู้รับสลักหลังสามารถโอนตัวต่อไปได้ตามวิธีการโอนตัวเงิน

สรุปได้ว่า ทั้งกรณีผู้ส่งจ่ายห้ามโอนและผู้สลักหลังห้ามโอน กฎหมายไม่ได้จำกัดว่าการห้ามโอนนั้นต้องใช้ข้อความใดเป็นการเฉพาะ ผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลังจึงสามารถเขียนข้อความใด ๆ ที่แสดงถึงการห้ามโอนได้ ส่วนผลของการห้ามโอนนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมากระหว่างผู้ส่งจ่ายห้ามโอนกับผู้สลักหลังห้ามโอน กล่าวคือ การห้ามโอนของผู้ส่งจ่ายทำให้ตัวเงิน (ยกเว้นเช็ค) สิ้นลักษณะตราสารเปลี่ยนมือ ไม่สามารถโอนต่อไปได้ด้วยวิธีการของตัวเงิน แต่การห้ามโอนของผู้สลักหลังนั้นไม่กระทบต่อการโอนเปลี่ยนมือได้ของตัวเงิน หรืออาจกล่าวได้ว่ากฎหมายของสหรัฐอเมริกาเห็นว่าตัวเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมืออย่างเคร่งครัด คือเมื่อผู้ส่งจ่ายไม่ได้ห้ามโอนตัวเงินนั้นต่อไป ตัวเงินก็ยังคงเป็นตราสารเปลี่ยนมือจึงสามารถโอนต่อไปได้แม้ว่าผู้สลักหลังจะเขียนข้อความห้ามโอน การห้ามโอนของผู้สลักหลังก็ไม่กระทบต่อการโอนเปลี่ยนมือได้ของตัวเงิน

3.5.4. กฎหมายเอกกรู (Uniform Law)

3.5.4.1 อนุสัญญาเฮก

อนุสัญญาเฮกกำหนดกรณีผู้สั่งจ่ายห้ามโอนไว้ในมาตรา 10 วรรคสอง⁵⁸ ซึ่งมีหลักว่า เมื่อผู้สั่งจ่ายเขียนลงในตั๋วว่า “ไม่ตามคำสั่ง” (not to order) หรือถ้อยคำอื่นใดที่มีความหมายทำนองเดียวกัน ตั่วนั้นสามารถโอนต่อไปได้ด้วยวิธีการและผลของการโอนสามัญ (Ordinary Assignment)

กรณีผู้สลักหลังห้ามโอน มาตรา 14⁵⁹ มีหลักว่า กรณีผู้สลักหลังไม่ได้เขียนข้อกำหนดเป็นอย่างอื่น ผู้สลักหลังรับประกันว่าจะมีการรับรองและการใช้เงินตามตั๋ว ในกรณีที่ผู้สลักหลังห้ามโอนตั่วนั้นต่อไป ผู้สลักหลังไม่ผูกพันที่จะประกันต่อผู้รับสลักหลังในภายหลังว่าจะมีการรับรองและการใช้เงินตามตั๋ว

1. วิธีการห้ามโอน

กรณีผู้สั่งจ่ายห้ามโอน ผู้สั่งจ่ายสามารถระบุข้อความลงในตั๋วว่า “ไม่ตามคำสั่ง” หรือข้อความอื่นใดทำนองเดียวกัน เพื่อแสดงเจตนาห้ามโอนตั๋วเงินได้

กรณีผู้สลักหลังห้ามโอนกฎหมายเอกกรูแห่งอนุสัญญาเฮกไม่ได้กำหนดวิธีการไว้ ดังนั้นผู้สลักหลังอาจเขียนข้อความใด ๆ ที่แสดงถึงการห้ามโอนตั่วนั้นต่อไป

2. ผลของการห้ามโอน

กรณีผู้สั่งจ่ายห้ามโอน ตราสารนั้นไม่สามารถโอนต่อไปได้ด้วยวิธีการของตั๋วเงิน แต่ต้องโอนด้วยรูปการและผลของการโอนสามัญ

กรณีผู้สลักหลังห้ามโอน เมื่อผู้สลักหลังห้ามโอนตั่วนั้นต่อไป ผู้สลักหลังไม่ผูกพันที่จะประกันต่อผู้รับสลักหลังในภายหลังว่าจะมีการรับรองและการใช้เงินตามตั๋ว กล่าวคือ เมื่อมีการ

---

⁵⁸ Article 10 Paragraph 2 “When the drawer has inserted in a bill of exchange the words “not to order” or any equivalent expression, the instrument is transferable only in the effect of an ordinary assignment”

⁵⁹ Article 14 “In the absence of a stipulation to the contrary, every endorser guarantees acceptance and payment. He may prohibit further endorsement; in this case, he is not bound by his guaranty as regards parties to whom the bill is subsequently endorsed.”

ห้ามโอนตัว ผู้สละหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้รับสละหลังในภายหลังแต่ยังคงต้องรับผิดชอบต่อผู้รับสละหลังซึ่งตนได้สละหลังโอนตัวให้

สรุปได้ว่า อนุสัญญาเฮกไม่ได้กำหนดวิธีการห้ามโอนทั้งกรณีผู้ส่งจ่ายห้ามโอนและผู้สละหลังห้ามโอนไว้เป็นการเฉพาะ การห้ามโอนตัวเงินจึงสามารถทำได้โดยเขียนข้อความที่แสดงให้เห็นถึงการห้ามโอนตัวเงินนั้นต่อไป ส่วนผลของการห้ามโอนนั้นก็มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ เมื่อผู้ส่งจ่ายห้ามโอนตัวเงินไม่สามารถโอนต่อไปได้ด้วยวิธีการของตัวเงิน แต่สามารถโอนต่อไปได้ด้วยวิธีการและผลของการโอนสามัญส่วนกรณีผู้สละหลังห้ามโอนนั้นตัวเงินยังสามารถโอนต่อไปได้เพียงแต่ผู้สละหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้รับสละหลังในภายหลัง

3.5.4.2 อนุสัญญาเจนีวา

อนุสัญญาเจนีวาในส่วนตัวแลกเปลี่ยนและตัวสัญญาใช้เงิน กำหนดกรณีผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตัวห้ามโอนไว้ใน มาตรา 11 วรรคสอง⁶⁰ ของอนุสัญญาที่เกี่ยวกับกฎหมายเอกรูปสำหรับตัวแลกเปลี่ยนและตัวสัญญาใช้เงิน ค.ศ. 1930 (Convention Providing a Uniform Law for Bills of Exchange and Promissory Notes 1930) ซึ่งมีหลักว่า ผู้ส่งจ่ายสามารถระบุข้อความลงในตัวว่าไม่ตามคำสั่ง (not to order) หรือข้อความอื่นใดทำนองเดียวกัน เพื่อแสดงเจตนาห้ามโอนตัวเงินได้ ตราสารนั้นสามารถโอนได้ด้วยรูปการและผลของการโอนสามัญ (Ordinary Assignment) ส่วนกรณีผู้สละหลังห้ามโอน กำหนดไว้ในมาตรา 15⁶¹ ซึ่งมีหลักว่า กรณีไม่มีการเขียนข้อกำหนดเป็นอย่างอื่น ผู้สละหลังรับประกันว่าจะมีการรับรองและจ่ายเงินตามตัว ผู้สละหลังสามารถห้ามโอนตัวนั้นต่อไปได้ ในกรณีเช่นนี้ผู้สละหลังไม่รับประกันต่อผู้รับสละหลังในภายหลังว่าจะมีการรับรองและใช้เงินตามตัว

⁶⁰ Article 11 Paragraph 2 "When the drawer has inserted in a bill of exchange the words 'not to order' or an equivalent expression, the instrument can only be transferred according to the form, and with the effects of an ordinary assignment."

⁶¹ Article 15 "In the absence of any contrary stipulation, the endorser guarantees acceptance and payment. He may prohibit any further endorsement; in this case, he gives no guarantee to the persons to whom the bill is subsequently endorsed."

อนุสัญญาเจนีวา ในส่วนเช็คกำหนดกรณีผู้สั่งจ่ายห้ามโอนเช็คไว้ใน มาตรา 14 วรรคสอง⁶² ของอนุสัญญาที่เกี่ยวกับกฎหมายเอกรูปสำหรับเช็ค ค.ศ. 1931 (Convention Providing a Uniform Law for Cheques 1931) มีหลักว่า เช็คที่สั่งจ่ายให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ มีค่าว่าไม่ตามคำสั่ง (not to order) หรือข้อความอื่นใดทำนองเดียวกัน เช็คนั้นสามารถโอนได้ด้วยวิธีการและผลของการโอนสามัญ (Ordinary Assignment) ส่วนกรณีผู้สลักหลังห้ามโอน กำหนดไว้ในมาตรา 18⁶³ ซึ่งมีหลักว่า กรณีไม่มีการเขียนข้อกำหนดเป็นอย่างอื่น ผู้สลักหลังรับประกันว่าจะมีการจ่ายเงินตามเช็ค ผู้สลักหลังสามารถห้ามโอนตัวนั้นต่อไปได้ ในกรณีเช่นนี้ผู้สลักหลังไม่รับประกันต่อผู้รับสลักหลังในภายหลังว่าจะมีการใช้เงินตามเช็ค

1. วิธีการห้ามโอน

ผู้สั่งจ่ายตัวแลกเงิน, ผู้ออกตัวสัญญาใช้เงิน และผู้สั่งจ่ายเช็คสามารถระบุข้อความลงในตัวว่าไม่ตามคำสั่ง (not to order) หรือข้อความอื่นใดทำนองเดียวกัน เพื่อแสดงเจตนาห้ามโอนตัวเงินได้

กรณีผู้สลักหลังห้ามโอน ทั้งในกรณีตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน และเช็ค กฎหมายเอกรูปแห่งอนุสัญญาเจนีวาไม่ได้กำหนดวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้นผู้สลักหลังอาจเขียนข้อความใด ๆ ที่แสดงถึงการห้ามโอนตัวนั้นต่อไปก็ได้

2. ผลของการห้ามโอน

กรณีผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตัวห้ามโอนทั้งในกรณีตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน และเช็ค ตัวไม่สามารถโอนต่อไปด้วยวิธีการของตัวเงินได้ แต่ต้องโอนต่อไปโดยวิธีการและผลของการโอนสามัญ

---

⁶² Article 14 Paragraph 2 "A cheque made payable to a specified person, in which the words "not to order" or any equivalent expression have been inserted, can only be transferred according to the form and with the effects of an ordinary assignment."

⁶³ Article 18 "In the absence of a stipulation, the endorser guarantees payment. He may prohibit any further endorsement; in this case he give no guarantee to the person to whom the cheque is subsequently endorsed."

กรณีผู้สลักหลังห้ามโอนทั้งในกรณีตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน และเช็ค ผู้สลักหลังไม่รับประกันต่อผู้รับสลักหลังในภายหลังว่าจะมีการรับรอง และใช้เงินตามตัว ส่วนกรณีที่ผู้สลักหลังห้ามโอนเช็ค ผู้สลักหลังไม่รับประกันต่อผู้รับสลักหลังในภายหลังว่าจะมีการใช้เงินตามเช็ค

สรุปได้ว่า อนุสัญญาเจนีวากำหนดวิธีการกรณีผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตัวและผู้สลักหลังห้ามโอนตัวเงินไว้ในลักษณะเดียวกัน คือ สามารถห้ามโอนตัวเงินโดยการระบุข้อความใด ๆ ที่แสดงถึงการห้ามโอนตัวเงินนั้นต่อไป ส่วนผลของการห้ามโอนนั้นมีความแตกต่างกัน คือกรณีผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตัวห้ามโอนนั้นส่งผลให้ตัวเงินไม่สามารถโอนต่อไปได้ด้วยวิธีการของตัวเงิน แต่สามารถโอนต่อไปได้ด้วยวิธีการและผลของการโอนสามัญ แต่กรณีผู้สลักหลังห้ามโอนนั้นไม่กระทบต่อการโอนเปลี่ยนมือได้ของตัวเงิน เพียงแต่ผู้สลักหลังที่ระบุข้อความห้ามโอนไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้รับสลักหลังในภายหลัง

3.5.4.3 อนุสัญญาเวียนนา

อนุสัญญาว่าด้วยตัวแลกเงินระหว่างประเทศ และตัวสัญญาใช้เงินระหว่างประเทศ (UNCITRAL Convention on International Bills of Exchange and International Promissory Notes, 1988) กรณีผู้ออกตัวหรือผู้ส่งจ่ายห้ามโอน มาตรา 17 ข้อ 1 มีหลักว่า เมื่อผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตัวระบุข้อความ "ห้ามเปลี่ยนมือ" (not negotiable), "ห้ามโอน" (not transferable), "ไม่ตามคำสั่ง" (not to order), "จ่ายเอ็กซ์เท่านั้น" (pay X only) หรือข้อความอื่นใดทำนองเดียวกันลงในตัวตัวไม่สามารถโอนต่อไปได้ เว้นแต่เป็นการโอนเพื่อเรียกเก็บ การสลักหลังต่อไปแม้ว่าจะไม่มีการระบุว่าเป็นการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บเงินตามตัว ก็ถือว่าการสลักหลังต่อไปนั้นเป็นการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บ⁶⁴

---

⁶⁴ Article 17 "1. If the drawer or the maker has inserted in the instrument such words as "not negotiable", "not transferable", "not to order", "pay (X) only", or words of similar import, the instrument may not be transferred except for purposes of collection, and any endorsement, even if it does not contain words authorizing the endorsee to collect the instrument, is deemed to be an endorsement for collection."

กรณีผู้สลักหลังห้ามโอน มาตรา 17 ข้อ 2⁶⁵ มีหลักว่า เมื่อผู้สลักหลังระบุข้อความ "ห้ามเปลี่ยนมือ" (not negotiable), "ห้ามโอน" (not transferable), "ไม่ตามคำสั่ง" (not to order), "จ่ายเอ็กซ์เท่านั้น" (pay X only) หรือข้อความอื่นใดทำนองเดียวกัน ตัวไม่สามารถโอนต่อไปได้ เว้นแต่เป็นการโอนเพื่อเรียกเก็บ และหากมีการสลักหลังโอนต่อไปแม้ว่าจะไม่มีการระบุว่าเป็นการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บเงินตามตัว ก็ถือว่าการสลักหลังต่อไปนั้นเป็นการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บ

1. วิธีการห้ามโอน

กรณีผู้ออกตัวหรือผู้สั่งจ่ายห้ามโอน และกรณีผู้สลักหลังห้ามโอน กำหนดวิธีการห้ามโอนไว้ในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ สามารถระบุข้อความห้ามโอนลงในตัวได้ เช่น ห้ามเปลี่ยนมือ (not negotiable), ห้ามโอน (not transferable), ไม่ตามคำสั่ง(not to order), จ่ายเอ็กซ์เท่านั้น (pay X only) หรือข้อความอื่นใดที่มีความหมายทำนองเดียวกัน

2. ผลของการห้ามโอน

กรณีผู้ออกตัวหรือผู้สั่งจ่ายห้ามโอน และกรณีผู้สลักหลังห้ามโอนมีผลเหมือนกัน กล่าวคือ ตัวนั้นไม่สามารถโอนต่อไปได้ เว้นแต่สลักหลังเพื่อเรียกเก็บ และหากมีการสลักหลังต่อไป ก็ให้ถือว่าเป็นการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บแม้ว่าจะไม่มีการระบุว่าเป็นการสลักหลังเพื่อเรียกเก็บเงินก็ตาม

สรุปได้ว่า อนุสัญญาเวียนนาได้กำหนดวิธีการห้ามโอนทั้งในกรณีผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตัวห้ามโอนและกรณีผู้สลักหลังห้ามโอนไว้เหมือนกัน กล่าวคือ สามารถระบุข้อความใด ๆ ที่แสดงถึงการห้ามโอนตัวนั้นต่อไปได้ ส่วนผลของการห้ามโอนทั้งกรณีผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตัวห้ามโอนและผู้สลักหลังห้ามโอนก็มีผลเหมือนกัน กล่าวคือ ไม่สามารถโอนสิทธิตามตัวต่อไปได้ หากมีการโอนตัวต่อไปก็ถือว่าเป็นการโอนเพื่อให้ผู้รับสลักหลังในภายหลังเรียกเก็บเงินตามตัวเท่านั้น ซึ่งหากลูกหนี้มีข้อต่อสู้ต่อผู้รับสลักหลังอย่างไร ก็สามารถยกขึ้นต่อสู้ผู้รับสลักหลังในภายหลังได้ เพราะผู้รับสลักหลังในภายหลังนั้นกฎหมายถือว่าได้รับตัวมาในฐานะเป็นตัวแทนเพื่อเรียกเก็บเงินเท่านั้น

---

⁶⁵ Article 17 "2. If an endorsement contains the words "not negotiable", "not transferable", "not to order", "pay (X) only", or words of similar import, the instrument may not be transferred further except for purposes of collection, and any subsequent endorsement, even if it does not contain words authorizing the endorsee to collect the instrument, is deemed to be an endorsement for collection."